

บทที่ 8
อาณาจักรในพม่า

ข้อความที่กล่าวถึงคินແคนในเขตประเทศไทยมีที่เก่าแก่ที่สุด ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาของอินเดีย คือ หนังสือชาตก หรือ Jataka ในหนังสือนี้ได้กล่าวว่า พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดียได้ส่งพระภิกษุ 2 รูป คือ พระโซณเตชะ และ พระอุตตรเตชะ มาเผยแพร่พุทธศาสนาถึงคินແคนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิในปี 241 B.C. นักประวัติศาสตร์หลายท่านเชื่อว่า สุวรรณภูมินี้คือคินແคนทางภาคใต้ของประเทศไทยที่มีชื่อว่า ปัจจุบัน ต่อมาเอกสารจีนได้กล่าวหาดพิงถึงภาคเหนือของพม่าในสมัย 128 B.C. ซึ่งในระยะนั้น จีนได้ทำการค้าขายกับประเทศไทยวันต่อวัน เช่น อินเดีย เปอร์เซีย โคลาجانกัตตยา โคลาเดินทางผ่านเข้ามาในพม่าภาคเหนือ

ในสมัยประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาลนั้น สันนิษฐานว่า คินແคนที่เป็นประเทศไทย คงเป็นที่อยู่ของชนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ มีอยู่สองเชื้อชาติคือ พวກมอญ ซึ่งอยู่เช้ามาสู่บริเวณเมืองล้านนา ตั้งแต่ประมาณ 1000 ปีก่อนคริสตกาล พวkmอญคงอาศัยกระจักรจะวยออยุ่ตตอนบริเวณป่ากันน้ำอิริวดี ส่วนทางเหนือของพม่านั้น เป็นที่อยู่ของพวกพู (Pyu) ซึ่งอยู่พลงมาจากภาคตะวันออกของธิเบต

เอกสารเกี่ยวกับอาณาจักร Funan ในราชคริสตศตวรรษที่ 3 กล่าวว่า อำนาจของอาณาจักร Funan ได้ขยายมาจนถึงภาคกลางของพม่า และว่าชุมชนในพม่า ในสมัยนั้น เป็นพวgnันคือศาสนาพุทธ และคงว่าอารยธรรมอินเดีย โคลาเดินทางในทางศาสนา ได้แพร่หลายเช้ามาสู่ชุมชนในพม่าแล้วตั้งแต่สมัยคริสตศตวรรษที่ 3 อีกทางไร่คาม นักประวัติศาสตร์ยังไม่ปักใจเชื่อนักว่า ศาสนาพุทธแพร่หลายเข้าในແคนนี้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 เพราะหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุด คือ ขันส่วนของเจริญเป็นภาษาบาลี ที่พบที่ศรีเกษตร (Srikshetra) (อยุบบริเวณเมืองแปร) มีอายุในราวปี ก.ศ. 500 ซึ่งเชื่อว่า ศาสนาพุทธเข้ามาแพร่หลายในพม่าก่อนเร็วที่สุดก็ในประมาณ ก.ศ. 500¹

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้นี้ พอจะอนุมานได้ว่า ในสมัยก่อนคริสตกาล คือประมาณ คริสตศตวรรษที่ 1 - 5 ในประเทศไทย มีชุมชนใหญ่ 2 แห่ง คือ ชุมชนของมอญทางใต้และ

ชุมชนของ Pyu ทางเหนือ ชุมชนหั้งสองไครันอารยธรรมของอินเดียบ้างแล้ว ที่มีหลักฐานปรากฏให้เห็น คือ ทางค้านภาษาและศาสนา

1. อณาจักรพุ่ (Pyu)

พุกพุ่ (Pyu) เป็นพุกเชื้อสายเกี่ยวกับพม่า ซึ่งจัดอยู่ในชาติพันธ์ Tiberto-Burman พุก Tiberto - Burman นี้ สันนิษฐานว่ามีเด่นรุ่นดังเดิมอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเชต็อเนื่องกับทะเลรายโดย Tiberto - Burman ถูกพุกจีนยกกำลังเข้ารุกรานเสมอ จึงถอย ๆ ถอยลงมาอยู่ทางภาคตะวันออกของเชต็ และท่อมาถึงเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้อีกเรื่อย ๆ จนเข้าในเขตของอาณาจักรเนื้อ

พุกพุ่ Pyu อพยพลงมาภั้งภาคเหนือของพม่าตั้งแต่สมัยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 4 เอกสารจีนได้กล่าวถึงอาณาจักร Pyu เป็นครั้งแรก จึงเรียกอาณาจักรนี้ว่า เปียว (P'iao) และกล่าวว่า อาณาจักรของ Pyu นี้ตั้งอยู่ในภาคเหนือของพม่า ชนบ้างกลุ่มของ Pyu ก็เป็นคนบ้า ชอบลักขโมยร่างกาย ใช้ธนเป็นอาวุธ และบางกลุ่มก็ยังเปลือยกาย และมีประเพณีกินเนื้อคนด้วยกันเป็นอาหาร พุก Pyu เรียกตนเองว่า Tirchul²

ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 7 อาณาจักร Pyu มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น อาณาจักรได้ขยายลงมาทางตอนกลางของพม่า วิญญาณกลางอยู่ที่เมืองศรีเกษตร (Srikshetra) ซึ่งได้แก่เมือง Hmawza ในปัจจุบัน เมือง Srikshetra อยู่ห่างจากเมืองแปรไปทางตะวันออก 6 ไมล์ จากศิลาจารึกของพุก Pyu ทำให้ทราบว่า ราชวงศ์ที่ปกครอง Pyu อยู่ในสมัยนี้ส่องราชวงศ์ด้วยกัน คือ ราชวงศ์วิกรม (Vikrama) (พระนามตามกษัตริย์ที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพุก Pyu) แห่งราชวงศ์นี้ได้แก่ Suryavikrama, Harivikrama, Sihavikrama อีกราชวงศ์หนึ่งคือ ราชวงศ์วรมัน (Varman) (พระนามกษัตริย์แห่งราชวงศ์นี้ ได้แก่ Prabhavarman, Jayachandraravarman)

ซึ่งกองราชวงศ์ทั้งสองกลุ่มกับราชวงศ์กษัตริย์อินเดียที่ปกครองอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออกของอินเดียมาก จะนับ จึงสันนิษฐานได้ว่า อารยธรรมอินเดียที่แพร่หลายเข้ามาสู่พม่า ในเวลาหนึ่นมากจากฝั่งทะเลภาคตะวันออกบริเวณเมือง Conjeveram อาณาจักร Pyu

ในสมัยคริสตศวรรษที่ 7 – 8 นี้ คงมีรูปการปกครองคล้ายคลึงกับอาณาจักรในอินเดียด้วย

ในปัจจุบันที่เมือง Hmawza ยังมีตราข้องเมือง Srikshetra เหลืออยู่ไม่นัก เช่น กำแพงเมืองยังหลงเหลืออยู่ กำแพงนี้สร้างด้วยอิฐอ่อนหางมีน้ำหนักมาก คัวเมืองมีลักษณะเป็นวงกลม มีถูกเมืองล้อมรอบทั้งภายนอกและภายในเมือง คัวเมืองมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว $2\frac{1}{2}$ ไมล์ ในราษฎรทุกที่คุ้นเคยในบริเวณเมือง Srikshetra แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอารยธรรมคिंนาเดียที่แพร่หลายอยู่ในขณะนั้น ศาสนาสำคัญคือ ศาสนาพุทธ นิกาย Hinayana แต่ศาสนาพุทธนิกายมหายานและศาสนาพราหมณ์ก็มีผู้บูชาด้วยในขณะเดียวกัน มีในราษฎรทางศาสนาพุทธนิกาย Hinayana หลงเหลืออยู่ไม่นัก ได้พบเจ้าภาพจากนักโบราณคดีที่บ้านทุ่ปันหระวิชัย พระโพธิสัตว์ลักษณะเป็นอันมาก ภาพสลักนูนค่าวรณะตามกำแพงวิหาร และคงให้เห็นถึงอิทธิพลของกิลปคิโนเดิมสมัยคุปตะ³ เอกสารจีนในสมัยราชวงศ์ซ้อง ได้กล่าวถึงความเป็นไปของอาณาจักร Pyu ในสมัยศตวรรษที่ 7 – 8 ว่า เป็นอาณาจักรใหญ่ ประชาษัณฑ์จำนวนหลายหมื่นครัวเรือน และมีวัดทางพุทธศาสนามากกว่า 100 แห่ง เศก ๆ ชาว Pyu ทั้งหญิงและชายจะถูกส่งเข้ารับการอบรมทางศาสนาภักดีประวัติ ตั้งแต่เด็กจนอายุ 20 ปี ประชาษัณฑ์ชาว Pyu จะไม่ยอมมุ่งหน้าไปทางเลอ เพราการทำฟาร์มจะต้องมาตัวใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งผิดกีลทางพุทธศาสนา สิ่งที่น่าสนใจอีกประการก็คือ ไม่มีการใช้เครื่องมือหินในอาณาจักร Pyu ผู้ต้องสงสัยจะถูกมักไว้เท่านั้น และถ้าลืมส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นผู้ติดเชื้อกลังโภคภัยการใบยส่องสามี แต่นักโทษมักจะถูกประหารชีวิต อาณาจักร Pyu ทำการค้าขายกับอาณาจักรใกล้เคียง ลินคำสำคัญของ Pyu คือผ้าขาวและเครื่องปั้นดินเผา⁴ ชาว Pyu มีความเจริญทางค้านกินไม่น้อย สามารถประดิษฐ์เครื่องคนดี และท่ารำตามแบบฉบับของตนเอง

ความรุ่งเรืองของอาณาจักร Pyu เริ่มเสื่อมคลายลงในสมัยคริสตศตวรรษที่ 8 และ 9 เพราถูกอาณาจักรน่านเจ้าเข้ารุกราน กษัตริย์คงน่านเจ้าคือ โกะล่อฟง (Kolofeng – ก.ศ. 748 – 779) ไก่นำท้าเข้ารุกรานอาณาจักร Pyu และสามารถเข้ามาในอิทธิพลในเขตภาคเหนือและการกล้างของพม่า อ่านจากของน้ำเจ้าในอาณาจักร Pyu จะมีอยู่ท่อนมาจนถึงคริสตศตวรรษที่ 9 ตอนกลาง พากน่านเจ้ามักจะกวนต้อนชาว Pyu ขึ้นไปยังน่านเจ้า

อยู่ส่วนอื่น Pyu เป็นจำนวนมาก ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารในกองทัพน่านเจ้า และเข้าร่วมรบคุ้ยในครั้งที่ทัพน่านเจ้าเข้ารุกรานตั้งเกี้ย ในปี ค.ศ. 863 ในสมัยอิหร่าน

(I-Mou-hsun) เป็นกษัตริย์น่านเจ้า ได้ส่งนักคนดีซำ Pyu เป็นกำนัลไปถังราชสำนักจันท์ ปี ก.ศ. 832 เอกสารของจันท์คบันทึกว่า น่านเจ้าได้เข้ารุกรานภาคตอนซ้ำ Pyu ไปไว้น่านเจ้าถึง 3000 คน พวก Pyu ทางเหนือจึงลี้ภัยลงมาทางใต้ และมาสร้างเมืองพุกาม (Pagan) เป็นที่มั่น ในปี ก.ศ. 849 ต่อจากนี้ เรื่องราวของ Pyu ก็เป็นข่าวไป เอกสารของชาติต่าง ๆ มีคักล่าวถึงอาณาจักร Pyu ลึกเลย การรุกรานของน่านเจ้าทำให้อาณาจักร Pyu เสื่อมกำลังลงเป็นอย่างมาก เพราะอยู่คนในอาณาจักรถูกภาคตอนไปไว้น่านเจ้าหลายครั้ง ในขณะที่อ่อนแอดำ่เป็นนี้ กลุ่มพวกเชื้อสายเดียวกัน คือพวกพม่า (Burman) ที่จอมพลจากตอนใต้ของจันท์เข้ามาตั้งดินฐานในเขตภาคเหนือของพม่าทั้งหมดที่ต่อหน้าที่ 9 เข้ารุกรานเย่งกันแนและค่อย ๆ กลืนชาติ Pyu ไปได้ในที่สุด

2. อาณาจักรมอญ

มองเป็นพวกเชื้อสายเดียวกับเขมร และถูกเรียกร่วมกันว่า Mon-Khmer มองอยู่พื้นที่ทางตะวันตกของจีน เช่น มาศูนีคันแคนของมาร์ตังแคปี 1000 B.C. และต่อมามาเก็ตชั่งซุนอยู่บริเวณปากน้ำอิรุคี ปากน้ำสะโถง (Sittang) และสาลวิน (Salaveen) และเรือย่องไปทางใต้จนถึงเมืองหะวาย (Tavoy) อาจจักรนมมองจะเริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่สมัยไคไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด สันนิษฐานว่า กองจะໄລเรียกบันพวก Pyu ทางตอนเหนือ

นักภูมิศาสตร์ชาวอาหรับเรียกอาณาจักรของมองโภว่า รามันาเดสกา (Ramanadesa) ก้าว่ารามันี มาจากคำที่พากลอมอยเรียกตัวเองว่า รเมญ (Rmen) หรือที่เพื่อนบ้านมอง (Mon) ในเวลาต่อมาในเมือง พม่าเรียกกลอมอยว่า ตะลง (Talaing) ซึ่งมาจากคำว่า Telingama อันเป็นชื่อเรียกอาณาจักรในคืนเดียวกับญี่ปุ่นริเวณเมือง Madras ในปัจจุบัน เหตุใดพม่าจึงเรียกกลอมอยว่า ตะลง ไม่มีหลักฐานยืนยัน มองจะมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งในสมัยหลังว่า Peguan ซึ่งมาจากชื่อเมือง Pegu หรือหงสาวดี เมืองหลวงของมอง ในการบรรยายที่ 14

พึงแต่งตั้งมณฑลวิสสุสดาราที่ ๕ เป็นทันมา อายาจักรของมณฑลนี้ เจริญรุ่งเรืองขึ้น
โดยคำนับ มีญูนย์กลางอยู่ที่ เวียงสุธรรมาราท (Sudhammavati) หรือเมือง Thaton
ในปัจจุบัน ชื่ออยู่ในเวียงฝากเม่น ชื่อ Sittang มงคลติดท่อค้าขายในลักษณะกันอินเดียและ
ลังกา และรับเอาอารยธรรมของคุณเติยไวนางานประการ ที่สำคัญ คือ ทางด้านอักษรศาสตร์
166 HI 333

และท่าสนา มอญรับเอาศาสตร์นิพัทธ์นิพัทธ์ที่นักขันจากอินเดีย และจากหลักฐานทางโบราณคดี แสดงว่าศาสตร์นิพัทธ์แพร่หลายในอาณาจักรมอญตั้งแต่สมัยคริสตศตวรรษที่ 6 อย่างไรก็ต้องมีความมอญกล่าวไว้ว่า พระพุทธไกชา (Buddhaghosa) หัวหน้าภิกขุมอญ เป็นผู้นำ 5 ชาติที่มีบุชาติที่สูงในการถ่ายทอดธรรมอินเดียให้แก่ชนชาติอื่น ๆ ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ชาวพม่า ไทย เ柬埔寨 และลาว ชาติราชารย์ Cadby ยังได้วิจารณ์ ว่า ไม่มีชนชาติใดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรับเอเชียนและวรรณคดีของอินเดียไว้ได้มากเท่า มอญ (No people of Southeast Asia was more receptive of Indian art and literature than the Mons) 6

มอญเป็นชาติที่มีความเจริญสูง มีความรู้ในการเกษตร เช่น การทำนาข้าวเจ้า การปลูกถั่ว และมีความชำนาญในการชลประทาน มอญเป็นผู้เริ่มระบบชลประทานขึ้นในที่ราบเจ้าแซ หรือ ซอคเส (Kyaukse') ในตอนกลางของพม่า

นอกจากในเชพม่าตอนใต้แล้ว มอญยังได้ขยายตัวเข้ามาด้านหลังแหล่งในเขตอุ่มน้ำเจ้าพระยาด้วย แต่จะเข้ามาด้านที่สัมภัคไม่ได้ในลักษณะแน่นัด สันนิษฐานว่า สมัยที่ Funan รุ่งเรืองในคริสตศตวรรษที่ 3 ซึ่งมอญตั้งถิ่นฐานเจ้าพระยา ก่ออยู่ที่อีหิพลงของ Funan ชาวภาษาหลังที่ Funan สูญค้าหายไปแล้ว มอญในเขตนี้จึงมีเอกสารชเต็มที่และเจริญรุ่งเรืองขึ้น เป็นอาณาจักรใหญ่ เอกสารของจีน คือ บันทึกของพระภิกขุ Huan Tsang ผู้เดินทางจากจีนจะไปอินเดียในศตวรรษที่ 7 เรียกอาณาจักรมอญในเขตอุ่มน้ำเจ้าพระยานี้ว่า To-lo-po-ti ซึ่งสันนิษฐานว่าเพียงไปจากคำในภาษาสันสกฤตว่า ทวาราวี * Huan Tsang กล่าวว่า อาณาจักร To-lo-po-ti นี้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของกัมพูชา และทางทิศตะวันออกของ Srikahetra เมื่อไม่นานมานี้ ก็ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่จังหวัดบุรีรัมย์ที่ยังคงสภาพป้อมหอริมแม่น้ำเรือกอาณาจักรทวาราวีนั้นเอง

* ทวาราวี เป็นชื่อเมืองของพระกุฎุมะในมหาภาคย์ เรือง มหาการะของอินเดีย และเป็นชื่อเมือง ๆ หนึ่งในแคว้น Gujerat ในอินเดียด้วย สันนิษฐานว่า เมื่อชาวมอญได้รับวัฒธรรมของอินเดียแล้ว ก็จะนำชื่อนี้มาเรียกอาณาจักรของตนบ้าง

หลักฐานที่ว่ามีสืบ เหรียญเงิน 2 เหรียญ มีจารึกเป็นภาษาล้านสกุลคือว่า พระท้าราวดี
“ปัลว่า”
ศรีบุญยศุภลของพระราชาแห่งทวาราวดี⁷ ส่วนหลักฐานที่แสดงว่าประชาชนส่วนใหญ่
ที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรทวาราวดีนี้เป็นชาวมอญ ก็คือ ข้อส่วนของติลาจาริกที่จารึกเป็นภาษา
มอญในราช ที่พบที่นั่นคือปฐมและลพบุรี จารึกหั้งสองมีอายุ อยู่ในราช ค.ศ. 600⁸

บริเวณที่คงอาณาจักรทวาราวดี คือ บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนกลางของ
ประเทศไทยในปัจจุบัน คือ เขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี ลพบุรี กาญจนบุรี
ชัยนาท ทางเหนือขึ้นไปไม่เกินเขตจังหวัดนครสวรรค์ ทางตะวันออกติดปัตถุสมัยทวาราวดี
แผ่นปูดังจังหวัดปราจีนบุรี และทางใต้ไปถึงไซย่า ถูนย์กลางของอาณาจักรทวาราวดีจะอยู่
ที่เมืองไคແນ่ไม่มีหลักฐานแน่ชัด อาจจะเป็นที่นั่นคือปฐม ลพบุรี หรืออุท่องก์ได้ เพราะค้นพบ
ในรายสตานและวัตถุในสมัยทวาราวดีในเขตจังหวัดทั้งกล่าวเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ที่นครปฐม คันพาประปฐุมเจติยองค์ใหญ่ ซึ่งเป็นติโลปสมัยทวาราวดีและข้างหน้าโนนราษฎร์ทาง
พุทธศาสนาลักษณะเป็นอันมาก ที่สำคัญคือล้อพระธรรมจักร และมีความหมายบนอยู่ห้างใต้ ซึ่งเป็น
ติโลปินเดียแบบอมราวดีในสมัยคริสตศตวรรษที่ 2 - 3 (สิ่งนี้เอง ที่ทำให้นักประวัติศาสตร์
บางคนคิดว่า ท้าวนาพุทธอาจแห่หลาຍเข้ามายังทวาราวดีตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 2 และ 3
แล้วก็เป็นได้ แต่ลักษณะตามธรรมจักรที่ปรากฏอยู่นั้นเป็นสมัยอช่างสมัยคุปตะ ซึ่งรุ่งเรืองใน
สมัยศตวรรษที่ 5 - 10 คั่นนั้น ธรรมจักรอาจเป็นของที่ทำขึ้นในยุคหลังแต่เลียนแบบติโลปสมัย
อมราวดี) ที่ราชบุรีก็พบในรายสตานหลักแห่งในสมัยทวาราวดี เช่นที่คันพางศิก อาจเป็น
ไปได้ว่า ถูนย์กลางของทวาราวดีมีไม่มากเท่าเดียว แต่มีหลาຍแห่งและสันเบลล์กันกันไปตาม
กาลเวลา

ในราชคริสตศตวรรษที่ 8 อ่านจากของทวาราวดีได้แก่ไปถึงตอนเหนือของประเทศไทย
ไกคัวย เข็คสายของกษัตริย์แห่งทวาราวดีคือไปก่อตั้งเมืองหริภุญชัยหรือลัพพูนในปัจจุบัน
เป็นเหมือนปากกรองอาณาเขตบางภาคเหนือ เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนาไทย เช่น
หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ และจามเทวีวงศ์ กล่าวว่า กษัตริย์ถูนย์ปักษ์กรองเมืองหริภุญชัยเป็น
คันแรกคือ พระนางจามเทวี ถูนย์เป็นราชธิดาแห่งกษัตริย์ทวาราวดีที่ละไว้ (แสดงให้เห็นว่า
สัตว์ในสมัยนั้นมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย ประเทศไทยหัวใจความสำคัญแก่สัตว์เป็นประโยชน์ในราชบุรี

ชนชาติค่าง ๆ ในເອເນື່ອຄາດນີ້ ແລະ ຄັງມື້ຫລັກຊາວພາຍແໜ່ງແສດງວ່າ ໃນສັນຍົກຕວຣະທີ 9 - 14 ປະເທດທີ່ນີ້ຢັ້ງມີຢູ່ດີລົບປົງປັດໃນອາພາຈັກທ່າງ ຖ້າໄປໃນເອເນື່ອທີ່ມະວັນອອກເສີຍໃຕ້) ໃນຮາດສັດານແລະ ວັດຖຸທີ່ຄົນທຸກໃນເຫດທວາຮາວດີແສດງວ່າ ທໍາສນາພຸທົນນິກາຍທີ່ນີ້ການເປັນສຳສານ ທີ່ສຳຄັງທີ່ສຸດ ແຕ່ກົນທັນຮູບປັບພະວິເສຸມແລະ ພະໄວທີ່ສັກວົງຈະຍອດູ້ທີ່ໄປກ້ວຍ ແສດງວ່າ ທໍາສນາພຸທົນນິກາຍມ່າຍກົມນັບດືອເຊັ່ນກັນ ທວາຮາວດີຮັບເອາວັດຮຽມ ອືນເດືອນໃນທາງອັກສອນສຳສັກ ການກ່ອສ່ວັງແລະ ສຳສານໄວ້ເຊັ່ນກັນ

ການປົກປອງຂອງອາພາຈັກທວາຮາວດີຈະເປັນໃນຮູບໄກມື້ຫລັກຊາວເປັນແນວທາງໜົງ
ເໝືອອູ້ນ້ອຍມາກ ທຣານແຕ່ເພື່ອງວ່າ ທວາຮາວດີຕ້ອງມີກັບຕົກໂປກໂຮງ ເທຣະເໜີຢູ່ເຈັນທີ່ພັນ
ທີ່ນົກປຽມແລະ ດຳນານເນື່ອງເໝືອກຳລົງກ່າວແລ້ວ ກົມກາຮັກກ່າວດຶງກັບຕົກໂປກໂຮງແໜ່ງທວາຮາວດີ ແຕ່
ທວາຮາວດີອາຈານມີໄກມີກັບຕົກໂປກໂຮງນີ້ດຳນາຈສູງສຸດເພື່ອງອົງກໍເຕີຍວິນແນບຮາຈາອີປ່າໄຕຍົກໍໄດ້
ນັກປະວິທີສຳສັກ ແລະ ນັກໂນຮາຍດີຂອງໄທຍບາງທ່ານ ສັນນິຫຼານວ່າ ທວາຮາວດີຈະມີການປົກປອງ
ເປັນແນບຄະຣາຈາ ຄືດ້ວຍ ຕາມເນື່ອງສຳຄັງທ່າງ ຖ້າ ໃນອາພາຈັກເປັນ ນົກປຽມ ລພບູ້ ຊລຊ້
ທ່າງກົມກັບຕົກໂປກໂຮງແລະ ມີດຳນາຈໃນແວ່ນແຄວ້ນຂອງຄນອ່າງເຕີມທີ່ ແຕ່ກັບຕົກໂປກໂຮງເໜ່ານີ້ຈະກໍາເບີນ
ການປົກປອງແນບປະສານຈານກັນ ຄືດ້ວຍ ພົມຍາມວາງນໂຍບາຍທ່າງ ບໍ່ໃຫ້ສົກຄຄລ້ອງກັນ⁹
ຫລັກຊາວທາງປະວິທີສຳສັກ ເຊັ່ນ ຈາກທຳນານລານນາໄທຍ ກີ່ສັນສົນທຸກໆຢູ່ນີ້ ມີຫຼັກຄວາມນົ່ງ
ວ່າ ພຣະນາງຈາມເຫຊນປົກປອງນີ້ດຳນາຈສົມທີ່ຂາດໃນທີ່ໄຊຍ້ໃຫຍ້ ໂຄຍມີໄຄ້ຢູ່ໃນດຳນາຈຂອງເນື່ອງ
ສຳຄັງທາງກາກກລາງອ່າງໃກ ທາງທ່າງປະເທດ ຮີກູດໆໃຫຍ້ກໍຄ້າເນີນໂຍບາຍເປັນເອົກເທດ ເຊັ່ນ
ມີຄວາມສັ້ນພັນທົນທີ່ສັນນິກັນມອດູ້ Thaton ໃນຜະທ່າທວາຮາວດີໃນເຫດຄູ່ນໍາເຈົ້າພະກາໄມ້ມີ
ຄວາມສັ້ນພັນທົນ ກັນມອດູ້ Thaton ເລັຍ¹⁰ ໃນສັນຍົກຕວຣະທີ່ 7 ທວາຮາວດີໄດ້ເປີດ
ຄວາມສັ້ນພັນທົນທາງການຫຼຸດກັບຈິນກ້ວຍ

ສັ່ງທີ່ນໍາສັນໃຈເກີຍກັບອາພາຈັກຮອດູ້ທັງສອງແໜ່ງນີ້ກໍປະກາຮັກທີ່ກີ່ໂນ ໃນຜະທ່າ
ອາພາຈັກທີ່ Thaton ມີໄຄ້ນີ້ໂນຮາຍສົດນໍາໃຫຍ້ວັດຖຸໃນສັນຍົກຕວຣະທີ່ນີ້ບໍ່ຈຸບັນເລີຍ
ອາພາຈັກຮອດູ້ທີ່ທວາຮາວດີກັນນີ້ໂນຮາຍສັດານແລະ ກີລປ່ວດຖຸໜົດເປັນອັນມາກ

ໃນສັນຍົກຕວຣະທີ່ 8 ເນື່ອອາພາຈັກ Pyu ທາງເຫຼືອຂອງພໍາງໆກົງພວກນໍາເຈົ້າ
ຮູກຮານອາພາຈັກຮອດູ້ Thaton ໄດ້ໂອກສະຍາຄົວໜີນີ້ໄປທາງກາກກລາງຂອງພໍາງໆກົງພວກນໍາ

ແຫ່ວມາຖິງທົກວຽກທີ 9 ຊນຊາດີພໍາຊື່ໄຄມືອ່ານາຈເຫັນຄວາມຈັກຂອງ Pyu ກີ່ຄົບຄາຍອ່ານາຈ
ລົງມາຫາງໃຫ້ ເຂົ້າຮູກຮານພວກມຄຕີ່ອຸ່ປະວິເວຕີ່ຮານ Kyaukse' ຕອນກລາງຂອງມໍາຄົວຍ
ມອງໃນແດນນັ້ນທຳອິດຍົກລັນມາຮົມກຳລັງອູ້ຫາງຄອນໃຫ້ເຂົ້າເດີນ ແລະສ້າງເມືອງຮັງສາວັດໜີ້ອ
Pegu ເປັນສູນຍົກລາງຂຶ້ນໃນປີ 825

3. ອາພາຈັກຮມໍາ

ໜ້າວມໍາ (Burmese) ເຄື່ອນຫີກຮູກຮານແລະນິ້ນຄົນຂອງຫວັງຈືນມາຈາກຫາງ
ກາກຕະວັນລອກຂອງທີເບີທົງມາຫາງໃຫ້ຕາມລຳດັບ ໃນສັນທິອາພາຈັກນໍານເຈົ້າຮູ່ງເຮືອນມືອ່ານາຈ
ພວກພໍາຊື່ອູ້ຄົວຢ່າງເຫຼືອເຫັນຈາກພວກພໍາຊື່ນີ້ໃນປັຈຈຸບັນນີ້
ກີ່ຄົວອູ້ໂຄຫີຫີລອຂອງນໍານເຈົ້າຄົວ ຜ້າວມໍາຮັນເອວັນທຽມຫາງວັດຖຸຈາກນໍານເຈົ້າລາຍ
ປະກາຣ ເປັ້ນ ວິຊີກາຣຄ່ອສູ່ ກາຣໃຫ້ນູ້ ກາຣໃໝ້ມ້າ ກາຣທຳນານໃຫ່ເຫຼາແລະໃນທີ່ຮານ ໃນ
ເວລາທ່ອມາ ພໍາພາຍາຍາມປຶກຕົວໃຫ້ນຈາກອ່ານາຈຂອງນໍານເຈົ້າ ໂດຍເຄື່ອນຍ້າຍລົງມາຫາງໃຫ້
ແລະເຂົ້າມາອູ້ໃນກາກເນື້ອຂອງປະເທດພໍາຊື່ໃນຮາວຄຣິສຕິທົກວຽກທີ 9 ຜ້າວມໍາໄກ້ໂຄກສຽກ
ລົງມາຫາງກາກກຳລາງຂອງພໍາຊື່ເນື້ອຫາວ Pyu ອຳນແດລອອຍ່າງມາກໃນຄອນກລາງຂອງທົກວຽກ
ທີ 9 ເພຣະງູກພວກນໍານເຈົ້າຮູກຮານກວາດຕ້ອນເອງຫຼຸກແລະທຮັບຍໍສົມບັດ ແລະໃນເວລາໄມ່ນໍານ
ທ່ອມາ ນໍານເຈົ້າກີ່ເສື່ອມອ່ານາຈລົງຄົວ ຜ້າວມໍາຈຶ່ງເຄື່ອນກໍາຍເຂົ້າມາອູ້ບີເວັນຄອນກລາງຂອງ
ຄຸ້ມນໍ້າອົງຮົງ ກຣອບກຣອງຄືນແຄນທີ່ຮານ Kyaukse' ທີ່ເຄີຍເປັນຂອງພວກ Pyu ແລະຄົງມີກາຣ
ແຕ່ງງານຮະໜ່ວງຜ້າວມໍາແລະ Pyu ຈົນໃນທີ່ສຸດ Pyu ກົງກພໍາຊື່ຄ່ອຍ ຖ້າ ກຳນົມຊາດີຈົນສູ່ແລັ້ນກວາມ
ເປັນຊາດີ Pyu ໃນເວລາທ່ອມາ ຈາກນັ້ນຜ້າວມໍານໍາງສ່ວນກີ່ໄກ້ເຄື່ອນຍ້າຍໜ້າມເມື່ອນໍ້າອົງຮົງໄປຫາງ
ຕະວັນຕກໄປຫັ້ງດື່ນຮູານອູ້ໃນມອພລ Minbu ບາງຫວກໄປໄກລຈົນດື່ງເຫຼືອເຫຼືອ
ເຫຼືອ Arakan ໄປຫັ້ງດື່ນຮູານອູ້ບີເວັນທີ່ເປັນເນື້ອງ Akyab ໃນປັຈຈຸບັນ ພາກນີ້ໄຄມືກວາມ
ສັນພັນທີ່ໄກລ້ືກກັນຜ້າວມໍາເຕີກໃນແຄວນເບັງກັດ ແລະມີກາຣຜສມຜສານຮ່ວ່າງເຂົ້າສັ້ນສອງ
ຄົວຍ ໃນເວລາທ່ອມາ ຈະເຮືອກຸ່ມນັ້ນທີ່ອູ້ຫາງສັ່ງຕະວັນຕກແດນເຫຼືອເຫຼືອ Arakan ນີ້ ວ່າ
ພວກ Arakan (ຫີ້ອະໄຟ)

ຜູ້ມັນໜໍາທີ່ທັງດື່ນຮູານອູ້ບີເວັນມອພລ Minbu ແລະທີ່ຮານ Kyaukse' ທ້າຍ
ຕ້າວກ່າງຮາຄເຮົວ ເພຣະນີເວັນນີ້ເປັນເຫດທີ່ມີກາຣເຫະປູກແລະຮະບນໜໍລປະການເຈົດມາກ່ອນ

ซึ่งเป็นผลงานของชาว Pyu และชาวมอญที่เป็นมรดกไว้ ในไม่ช้า ชุมชนพม่าก็กลับคืนเป็นอาณาจักรขึ้นได้ พม่าเรียกอาณาจักรของตนว่า Tambadipa แปลว่า ประเทศแห่งทองแดง และเรียกพากคนของว่า Mranma (จากรากอนุในสมัยคริสตศตวรรษที่ 12 เรียกพม่าเพียงไปว่า Mirma ส่วนเอกสารจีน เรียกพม่าว่า Mien) อาณาจักร Tambadipa นี้ยังไม่มีการปกครองเป็นอันหนึ่งอันเดียว กันภายใต้ผู้統治ที่เก้าอี้กังหันแต่ก่อตั้งให้ แต่ประกอบไปด้วยเมืองสำคัญ ๆ หลายเมือง แต่ละเมืองมีหัวหน้าของตนเป็นหัวหน้าของสหภาพนั้นเอง ประวัติศาสตร์ของพม่าในระยะนี้ยังมีความอยู่ ไม่มีหลักฐานคงที่มาถึงปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์มาทราบเรื่องราวของพม่าลึกที่นั่ง ก็ในสมัยศตวรรษที่ 11 เมื่อพม่ามีกษัตริย์ที่มีความสามารถคือ พระเจ้าอนิรุทธ (Anawrahta) ซึ่งตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองพุกาม (Pagan) และครองราชย์อยู่ในระหว่างปี ค.ศ. 1044 – 1077

3.1 อาณาจักรพุกามตั้งแต่สมัย ค.ศ. 1044 จนถึง ค.ศ. 1287 เมืองโกลงกุราณ

สมัยอาณาจักรพุกามนี้ เป็นระยะที่พม่ามีความรุ่งเรืองสูงสุดระยะหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของพระเจ้าอนิรุทธ และกษัตริย์ Kyansittha ค.ศ. 1086-1113 พม่าสามารถแพ้ชนะอาณาเขตอื่นไปยังดินแดนของพาก Arakan อาณาจักรมอญ Thaton และเข้าไปยังอาณาจักรมอญในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แต่ภายหลังรัชกาลของอนิรุทธแล้ว อภิਆ พม่าในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาถูกเสื่อมไป ในตอนต้นคริสตศตวรรษที่ 13 ล้านนาพม่าทางเหนือ ก็ได้ไปยังเมือง Bhamo การที่ปราบปรามมอญไว้ในล้านนาได้นี้ มีผลสำคัญต่อวัฒนธรรมพม่าเป็นอย่างมาก อารยธรรมมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นลิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย ได้แพร่หลายเข้าไปสู่ชนชาติพม่า ที่สำคัญคือแก่ วัฒนธรรมด้านศาสนา (ทำให้พม่าหันมานับถือศาสนาพุทธ นิกายพื้นถิ่น) อักษรภาษาสันสกฤต และสถาปัตยกรรม แทบทุกมายาหยหลัง คือ ตั้งแต่ตอนปลายคริสตศตวรรษที่ 12 ไปแล้ว วัฒนธรรมพม่าที่ได้ใช้เวลาไว้วัฒนาการมาพอสมควรแล้ว (โโคกไครรับ เอาวัฒนธรรมมอญเข้าไปผสมผสานด้วย) โโคกไครกษัตริย์ที่เคยขึ้นมาและมีความสามารถสำคัญที่สุด คือ พระเจ้าอนิรุทธ (Anawrahta) ที่มีชื่อเสียงที่สุดของพุกามคือพระเจ้าอนิรุทธ (ค.ศ. 1044 – 1077)

กษัตริย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดของพุกามคือพระเจ้าอนิรุทธ (ค.ศ. 1044 – 1077) อนิรุทธได้รับการยกย่องว่าเป็นนักบริหารและนักปักษ์กลางที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สมัยโบราณ

ของหน้า อนิรุทธ์จะมีความเป็นมาอย่างใดไม่มีหลักฐาน เรื่องราวของอนิรุทธ์มีหลักฐาน เอกภัยหลังที่เป็นกษัตริย์พุกามแล้ว อนิรุทธ์เป็นผู้รวมอาณาจักรพม่าเข้ามาอยู่ใต้การปกครอง เดี๋ว กันเป็นครั้งแรกและเพียงรายอาณาเขต กอ กไปโดยรอบ อาณาเขตของอาณาจักรพุกาม ในสมัยนี้คือ บริเวณที่เป็นประเทสพม่าในปัจจุบันทั้งหมด ยกเว้นบริเวณภาคเหนือสุดและบริเวณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นรัฐฉาน (shan) ในปัจจุบัน ทางตะวันตก พม่าปราบปรามพวก Arakan ได้รับถูก ทางใต้ก็ได้อาณาจักรของมอญ เพราะ ประสงค์จะครอบครองดินแดนที่ราบ ปากแม่น้ำอิรุวทีลั่นอุตุนสัมบูรณ์ เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและอาณาเขตของพวก Arakan และมอญนั้น พม่าถูกกันอยู่ในที่ตอน ไม่มีทางออกทางเดียว นอกจากอาณาเขตมอญแต่ปาก แม่น้ำอิรุวทีแล้ว พม่ายังมีอำนาจครอบคลุมลงมาทางใต้จนถึงเมืองหัววย มะริด ทะนาวศรี กวาย ส่วนทางตะวันออกก็แพ้อิทธิพลเข้าไปในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เข้าไปถึงอาณาจักรหัวราชี ของมอญ ส้านรับพวกไทยให้และชาวเข้าเพื่อท่อง ๆ ในทางเหนือและทางตะวันออกเฉียง เนื้อของพม่า ก็ถูกหalonิรุทธ์เข้ารุกราน แต่อนิรุทธ์มิได้ประสงค์จะทวนภาคอินเดียที่เป็น เหตุการณ์สูงในเดือนนี้ไว้ในครอบครอง เพราะเห็นว่าจะปักครองได้ลำบาก อนิรุทธ์ยังให้ สร้างแนวป้อมปราการสำหรับป้องกันการรุกรานของพวกไทยให้อยู่เอ้าไว้ทางด้านตะวันออก เฉียงเหนือของอาณาจักรพุกามกวาย แนวป้อมกันนี้ ประกอบด้วยป้อมหงหนุมดัง 43 ป้อมกวายกัน¹² Cady มีความเห็นว่า บริเวณ Arakan ก็ บริเวณภาคใต้ของพม่าในเดือนนี้ มะริด ทะนาวศรี ก็ และบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยานั้น ถือเป็นเขตอิทธิพลของพม่าเท่านั้น พม่าในสมัย อนิรุทธ์นี้รังมิได้เข้าไปปักครองจริงจัง¹³

ในการปกครองอาณาจักรลั่นกว้างในเดือนนี้ พม่าได้ให้เจ้านายเชื้อสายกษัตริย์ที่ เกยปักครองแวดล้อมนั้น ๆ มาก่อนกอญี่ป้อนานาชาติ ได้ปักครองตัวเองคือไปเป็นส่วน ให้ กษัตริย์ในอาณาจักรของพม่า เช่น อนิรุทธ์พญาหมายมีรับปุรุงเศษฐกิจโดยการส่งเสริมการ เกษตร ใช้ระบบชลประทานเข้าช่วยในการเพาะปลูก¹⁴

การปราบปรามอาณาจักรมอญ มีผลสำคัญต่อ วัฒนธรรมของพม่าเป็นอย่างมาก

เพราะวัฒนธรรมของมอญ ซึ่งเป็นผู้แพ้ให้แพร่คลายไปสู่อาณาจักรพม่าอย่างกว้างขวาง เชลยศึกมอญที่หน้ากวนต้อนไปบันน มีบทบาทสำคัญยิ่งในการแพร่แพร่ธรรมมอญ หั้งในค้าน การปกครอง ศาสนา และอักษรภาษาสห์ ภายนหลังที่ปราบอาณาจักรมอญแล้ว อนิรุทธ์ได้ ยกฐานะของกษัตริย์พม่าให้สูงส่งขึ้น โดยประกาศพระองค์เป็น Chakravatin หรือ กษัตริย์แห่งจักรวาล ที่สถาปนาพระองค์เป็น Chakravatin นี้ กระทำอย่างใหญ่โต พระนามเข้ามามีบทบาทสำคัญ โศกเป็นผู้อัญเชิญเทพบเจ้าทางศาสนาพราหมณ์เข้ามาสถิตย์ อัญในองค์กษัตริย์พม่า ฐานะกษัตริย์พม่าก็ได้รับการยกยื่นเป็นเทวราชาดีดั่น อนิรุทธ์ คงได้แบนฉบับมานาจากมอญ ซึ่งได้แบนมาจากอินเดียอีกด้วย ทางค้านศาสนา ศาสนาพุทธ นิกายหินถกนิการได้แพร่หลายมาสู่อาณาจักรพม่า ซึ่งแต่เดิมประชาชนส่วนใหญ่ รวมทั้งกษัตริย์ เองก็วนนี้ นับถือศาสนาฝ่ายมหา堪น ลัทธิทันคระ (Tantricism) ผู้มีบทบาทสำคัญ ในกราดแห่ศาสนาพุทธนิกายหินถกนิการที่นักพม่าก็อ พระภิกขุมอญเชิค อิน ครัวหัน (Shin Arahan) กัวห์ Shin Arahan จะสถาปนาศาสนาพุทธนิกายหินถกนิการสำเร็จ ที่ต้องพยายามต่อต้านอุดกง่างแรงจากฝ่ายพระทางศาสนาหมายเหตุในพม่า มา ก่อน พระเหล่านี้เรียกว่าหาอก Ari การเปลี่ยนแปลงหันมาถือศาสนาพุทธนิกายหินถกนิการ ที่นักหันจะเห็นว่าใช้ชั้นชั้นมากากหลังในสมัยของพระเจ้า Kyansittha ในรัชกาล นี้ Shin Arahan ได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาคนสำคัญของ Kyansittha คำย

อย่างไรก็ต ศาสนาพุทธนิกายหินถกนิการที่แพร่หลายมาอย่างพม่าในสมัยนี้ หายไปทันที ที่นักหันที่นับถือหุ่นยนต์อย่างแท้จริงไม่ แต่เป็นหินถกนิการที่ได้กลับมาสานความเชื่อถือบางอย่างจากฝ่ายมหา堪น ลัทธิ Tantricism และจากศาสนาพราหมณ์มาแล้ว ซึ่งอาจจะเป็นการ ผสมผสานที่มีมาตั้งแต่古ที่อาณาจักรมอญแล้วก็ได้ ต่อมาเมื่อเข้ามาแพร่หลายในพม่า ยัง รับเอาความเชื่อในเรื่องของวิญญาณตัวเป็นศักดิ์ต่าง ๆ ที่พม่าเรียกว่า Nat ซึ่งเป็นความ เชื่อทั่วเดิมของชาวพม่าเช่นไปผสมผสานลึกค้าย Nat ตามความเชื่อของชาวพม่าเมื่อกอก เป็น 2 ประเกต คือ เทพเจ้า หรือ Nat ที่สิงสถิตอยู่ในลั่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น ห้องห้า ภูเขา ต้นไม้ ทะเลสาบ ๆ ฯลฯ ลักษณะนั้นคือ Nat ที่เกิดจากวิญญาณของ บรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว ซึ่งส่วนมากมักจะติดต่อกันจากการรุนแรง เช่น ถูกฆ่าตาย ประสบ อุบัติเหตุตาย เป็นต้น Nat เหล่านี้จะต้องได้รับการบูชาบวงสรวงอย่างถูกวิธี ญี่ปุ่นจึงจะ

อยู่เย็นเป็นสุข หาไม่แล้วจะไถรับภัยบดิทต์ต่าง ๆ เพราะ Nat ส่วนใหญ่ในสังฆาราม ความเชื่อเรื่อง Nat มีค่าแห่งหลักศูนย์แต่เฉพาะในหมู่ประชานสามัญ แต่ว่าอิทธิพลล่องทางมากอยู่ในหมู่ชนชั้นสูงในราชสำนักรวมทั้งกษัตริย์เองด้วย หลักฐานที่แสดงว่าความเชื่อเกี่ยวกับ Nat ยังมีอิทธิพลอยู่ภาคหลังที่พม่ารับเอาศาสนาพุทธนิกายพื้นถิ่นมาแล้วก็คือ วิหารในญี่ปุ่นหนึ่งในหมู่วิหารที่เมืองพุกาม สร้างขึ้นเพื่อบูชา Nat หง 37 ตอนของพม่า การผสมผสานความเชื่อในเรื่องของวิญญาณเข้ากับความเชื่อทางพุทธศาสนา จะเห็นได้จากการที่ชาวพม่าหรือชาติอื่น ๆ ในเอเชียภาคเนินี้ จะสังเวยพระพุทธรูปคัวข้าวปลา อาหารเหลือนัดที่สังเวยหัวก Nat¹⁵

ทางค้านอักษรภาษาสันสกฤต พม่าได้รับเอกสารภาษาอตุและภาษาบาลีมาไว้เป็นภาษาชั้นสูงในราชการ วรรณคีของมคอญี่ปุ่นแห่งหลักศูนย์ในญี่ปุ่นก็ประทุษชาวพม่า ทางค้านสถาปัตยกรรมจะเห็นว่า ลิ้งก่อสร้างในพุกามในสมัยนี้ เป็นแบบสถาปัตยกรรมมคอญี่ปุ่น เช่น โคชัค เจดี ชเวซิกอน Shwezigon ซึ่งเริ่มสร้างในสมัยอนิรุทธ์ และมาสร้างเรื่อยในสมัยพระเจ้า Kyansittha เจดีที่แห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระทันตธาตุที่ได้มาจากการลั่งกา เจดีที่ในญี่ปุ่น เจดี Pagan ที่สร้างในสมัยอนิรุทธ์นี้อีก กิอ เจดี Nan Paya และ เจดี Manuha แค่สร้างชั้นโถยะพระเจ้า Makuta กษัตริย์มคอญี่ปุ่นพม่านำคัวไปไว้ที่ Pagan แต่โค้กิ้ห์การปฏิบัติโดยร่วมกับสมเกียรติ เช่น จักรสร้างพระราชนวังให้ประทับเป็นเอกเทศด้วย¹⁶

การเข้าครอบอาณาจักรมคอญี่ในสมัยอนิรุทธ์นี้ จะเป็นการเริ่มต้นกิจการรุกรานมคอญี่ครั้งที่ 1 ไปยังพม่า เนื่องจากมีโอกาสสมัคพยาภิyantham ทั้งตนเป็นเอกสารและพม่าก็จะเข้าปรามปrama จนเกิดเป็นสังค្រាមครั้งใหญ่ชั้นเสียอ กการรุกรานเช่นนี้ มีผลทำให้มคอญี่ลื้นความเป็นชาติมคอญี่ให้สุด และกล้ายเป็นเช่นกู้มน้อยในประเทศพม่าเท่านั้น

การที่พม่าหันมาสนใจศาสนาพุทธนิกายพื้นถิ่น ทำให้พม่ามีความสัมพันธ์คันดี กับลั่งกา อาณาจักรลั่งกานั้นคืออาณาจักร chola เข้ารุกรานและครอบครองไว้ได้ ตั้งแต่คันธิสต ศตวรรษที่ 11 ปี 1060 กษัตริย์ลั่งกา กิอ Vijaya Bahu I ต้องการกอบกู้เอกสาระ แต่ยังขาดเงินสำรองจับจ่ายในกองทัพ จึงขอความช่วยเหลือมาจากพระเจ้าอนิรุทธ์

อนิรุทธ์ไคจั้กส่งกองเรือลินด้านบรรทุกสินค้าเดิมปีไปให้ลังกา Vijaya Bahui จึงได้นำไปใช้จ่ายในการนำรากุลงกองห้า และในที่สุดก็สามารถตั้งไว้พาก Chola ออกไปจากลังกา ไคจั้กเริ่ม ต่อจากนั้น ลังกานี้มีความลับพันธ์อ่าก่างไกลซิกกับหม่าลิ่งขึ้น ลังกาก็ขอให้พระภิกษุชาวพม่าช่วยพระลังกานในการชำระพระไตรปิฎกที่ขาดตกบกพร่องไปในระหว่างที่อยู่ใต้การปกครองของ Chola เมื่อชำระเสร็จแล้ว กษัตริย์ลังกาก็ส่งพระไตรปิฎกสูตรหนึ่งมาด้วยกษัตริย์หม่าลิ่ง แต่มาถึงหลังสัญญาอนิรุทธ์ไปแล้ว ทำให้มีการศึกษาพระไตรปิฎกกันอย่างกว้างขวางในอาณาจักรหม่าลิ่งแต่นั้นมา ศาสนานุชนิกายหินยานจึงได้เจริญรุ่งเรืองเป็นศาสนาระจារติดมารามาจนถึงปัจจุบัน และจะมีบทบาทสำคัญในสังคมพม่ามากขึ้นทุกที่ พระสังฆจะเป็นครูสอนหนังสือให้แก่เด็กหม่าลิ่งนักเรียนนอกจากไปจากสอนธรรมทางศาสนา จะนั้น พระสังฆ จึงเป็นที่เคารพเลื่อมใสและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนิยมของประชาชัณฑ์ฯ ไป เป็นอย่างมาก ที่คนที่ธรรมหากษัตริย์จะจัดสรรไหเป็นหัวด้วยหัวหงส์หัววัว รวมทั้งหัวหงส์หัววัว นูกเบิกอาจเอ่องค์วันนั้น จะเพิ่มมากขึ้นทุกที่

รัชกาลของอนิรุทธ์สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1077 ประชาชนพม่าก็ยังคงให้อันิรุทธ์เป็นวีรบุรุษของชาวพมานั้น แต่เรื่องราวของอนิรุทธ์ที่แพร่หลายอยู่ในหมู่ชาวพม่านั้น เป็นลักษณะเรื่องของพระเอกในวรรณคดีมากกว่าจะเป็นบุคคลจริง ๆ ในประวัติศาสตร์ ทั้งคิลาจาริกในสมัยของอนิรุทธ์ก็ไม่มีตกทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้เลย

sawlu โกรสของอนิรุทธ์ไคเป็นกษัตริย์แห่ง Pagan องค์ที่สอง แต่ sawlu ไม่มีความสามารถอันใด และรัชกาลของพระองค์ก็เป็นเวลาอันสั้น มอญจึงได้อโอกาสเป็นกษัตริย์ หัวหน้ากนยมอญแหกออกเป็นหลาภกุ่มคัว ที่สำคัญมีสังกอกุ่มกือ กลุ่มของข้าหลวง มอญหงสาวดี และกุ่มของเจ้าชายมอญที่เป็นหลานของ Makuta ที่ดังมีน้อยที่เมือง Thaton มอญจากหงสาวดีก็หันรุกเข้ามาได้ถึงเมืองพุกาม และจับ Sawlu ปลงพระชนม์ แต่ที่สุดพากบภูมอญจากเมืองหงสาวดีนี้ก็ถูกเมืองพม่าเชือ Kyansittha ที่เคยเป็นแม่ทัพใหญ่ในสมัยของอนิรุทธ์มาเป็นเวลานานปราบปรามลงได้ Kyansittha จึงคงตัวเป็นกษัตริย์แห่ง Pagan ในปี ค.ศ. 1086

Kyansittha นี้เป็นกษัตริย์ที่ยังใหม่ขององค์หนึ่ง ทรงราชย์อยู่ระหว่าง

Kyansittha ได้เสริมฐานะของกษัตริย์พม่าให้สูงส่งขึ้นไปอีก 庇护ราชอาณาจักรของ Kyansittha เป็นไปอย่างในที่โคนธุหรา โควมพราหมณ์เป็นคนสำคัญในการทำพิธีอัญเชิญอานาจเพהเจ้านามสู่องค์กษัตริย์พม่า Kyansittha ประการพิธีรองค์ว่าทรงเป็นภาคหนึ่งของพระนารายณ์ และในขณะเดียวกันก็ทรงประกาศศักดิ์ว่า พระองค์จะเป็นผู้ครรภูมิเป็นพระพุทธเจ้าในเวลาข้างหน้า การประกาศเช่นนี้ จึงเป็นการนำเอาความเชื่อจากห้องค่าสนาพราหมณ์และค่าสนาพุทธมาสม苻สานกันเพื่อช่วยเสริมอานาจความสำคัญให้ของสถาบันกษัตริย์ในสายตากองประชาชนให้สูงขึ้นไปอีก

ดึงแม้ในระเบียนการปักกรอง Kyansittha จะใช้ตามแบบแผนของ พม่าที่มีมาแต่เดิม แต่ในค้านศิลปวิทยาต่าง ๆ แล้ว Kyansittha เป็นผู้นิยมการยั่งรอม

ของมอญเป็นอย่างยิ่ง นครกสำคัญของ Kyansittha คือ การก่อสร้างหมู่วิหารและเจดีย์ที่เมือง Pagan ลักษณะการก่อสร้างก็เป็นแบบสถาปัตยกรรมมอญอย่างเด่นโฉมมาก วิหารที่สวยงามที่สุดที่สร้างขึ้นในสมัย Kyansittha คือ วิหารชื่อ Ananda ซึ่งมีรูปทรงภายนอกให้ลักษณะส่วนสวยงาม ทรงกลางวิหารทำเป็นยอดเจดีย์สูงสุก แต่ภายในวิหารนั้นค่อนข้างทึบแสง ประกอบด้วยห้องโถงใหญ่ 4 ห้อง ประจำ 4 ทิศ ในแต่ละห้องมีพระพุทธรูปและรูปบั้นพระสาวก รวมทั้งบุคคลสำคัญอื่น ๆ ตามคัมภีร์ศาสนาพุทธนิกรายที่นิยาม เนื่องกันหมาดหอง และมีจำนวนห้องละห้องละห้อง 4 กัน ศาสตราจารย์ Luce ญี่ปุ่นเชื้อชาติในประวัติศาสตร์และศิลป์มี ได้สันนิษฐานว่า ห้องห้อง 4 นี้ คือห้องเรียนที่พระภิกษุใช้สอนศาสนาให้แก่กลุ่มครุฑิศาทมานในสมัยนั้น รูปสลักหัววิหาร Ananda มีห้างหนามถึง 1600 รูป ¹⁷

ศาสนาพุทธนิกรายที่นิยามให้รับการส่งเสริมเป็นอย่างมากในสมัยนี้ Kyansittha จัดให้มีการชำระและรับรองพระไตรปิฎกของมหาชนมาใหม่ ในสมัยนี้ยังได้ทรงไตรปิฎกจากลังกามาก็ว่า พระภิกษุรวมทั้งนักปรัชญาที่สนใจ จึงมีโอกาสศึกษาคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง และเพื่อหลักความรู้นี้ไปสู่ประชาชน วิธีการเผยแพร่ความรู้อย่างหนึ่ง คือ การสลักภาพหรือวาจาภาพทางศาสนาไว้ตามระเบียงวิหาร ผู้นำของนักปรัชญาในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพุทธศาสนา คือ โอรสของ Kyansittha ชื่อว่า Rajakumar อาจเป็นไปได้ว่า Kyansittha พยายามส่งเสริมให้ Rajakumar หันมาสนใจในเรื่องศาสนาเสีย เพราะทราบดีว่า ต่อไป Rajakumar จะไม่มีโอกาสได้เป็นกษัตริย์ เพราะสนธิสัญญาระหว่าง Kyansittha และเจ้าชายมอญระบุนิห์ลานของ Kyansittha ที่เกิดจากเจ้าชายมอญนั้นเห็นนั้นที่จะเป็นกษัตริย์ต่อจาก Kyansittha ให้ภายนลังสมัย Kyansittha และ Kyasittha ก็รักษาสัญญาไว้อย่างเคร่งครัด ความวุ่นวายในอาณาจักรจึงไม่เกิดขึ้น

ในด้านการค่างประเทศ Kyansittha เปิดสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์พม่า คดีหุศจาก Pagan ไปปักกิ่งราชสำนักจีนในปี ค.ศ. 1103 และ 1106 ขณะนั้นมีกำลังมีเรือกว่า 40 ลำเดินทางจากเมือง Tali หรือน่านเจ้าแต่เดิม จึงอาจเป็นไปได้ว่า การส่งหุศไปจีนในสมัยนี้ก็เพื่อขอให้จีนช่วยห้ามปราบเมือง Tali ที่จะเป็นอาณาจักรในลิทวิพลของจีนให้หยุดการปล้นสหกรณ์และรุกรานเข้ามายังเขตแดนของพม่า แต่จีน

ก็ไม่ใช้จัดการอย่างหนึ่งอย่างไรให้ได้ เพราะต้องป้องกันทั่วโลกจากภาระภูมิภาคของอนุรักษ์-ชันทางเหนือ เช่นกัน นอกจากประเทศเจนแล้ว พม่ายังมีสัมพันธ์ในศรีกับอาณาจักร Chola ในอินเดียอีกด้วย สันนิษฐานว่า Kyansittha จะได้เสศีจีปี Chola ด้วยพระองค์เอง และซักกุญแจให้กษัตริย์ Chola หันมานับถือศาสนาพุทธในการที่นิยามสำเร็จ Kyansittha ตั้งใจเสศีจีไปถึงพุทธศาสนา และออกพระราชนรัฐธรรมนูญระลึกสำสนสตานแห่งนี้
๕๖ 18

ต่อจากสมัยของ Kyansittha ไตรสีเกิดจากเชื้อชาติ Kyansittha กับหลานชายของ Makuta ไครชั้นครองราชสมบัติที่ Pagan ตามข้ออกกลังที่ทางพม่าให้ไว้กับมคอญา กษัตริย์พระองค์ใหม่มีชื่อว่า Alaungsithu (ค.ศ. 1113 - 1165) เหตุการณ์เกิดขึ้นในสมัยของ Alaungsithu มีลักษณะตรงกันข้ามอย่างน่าประหลาดใจ เหตุการณ์ค้านหนึ่งที่บันทึกไว้ในพงศาวดารพม่า ทำให้เห็นว่า Alaungsithu เป็นกษัตริย์ที่มีคุณงามความดีความอุตสาหะในการสร้างเมืองที่สวยงาม ทรงสนับสนุนศาสนาพุทธเป็นอย่างดี และทรงมีความรู้ในทางอักษรศาสตร์เป็นเยี่ยม จนสามารถนิพนธ์บทประพันธ์เป็นภาษาบาลีเกี่ยวกับศาสนาไว้ได้อย่างไพเราะและให้ความสัมบูรณ์ยิ่ง บทประพันธ์ลั่นเมืองชื่อว่า Mutatis Mutandis ศาสตราจารย์ Luce ได้แปลส่วนหนึ่งออกเป็นภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้

But I would build a causeway sheer athwart
the river of **Samsara**, and all folk would speed
Across, until they reach the Blessed city.

I myself would **cross**
and drag the drowning over ---

Ay, myself tamed, I would tame the wilful,
Comforted, comfort the timid,
Wakened, wake the asleep;
Cool, Cool the burning,
Freed, set free the bound. 19

แต่เหตุการณ์อภิคันหนึ่งในภาพพจน์ที่คงกันข้าม เอกสารหน้าไก่กล่าวถึงการกบฏหลักครั้งในสมัยนี้ Alaungsithu ต้องใช้เวลาหลายปีในการปราบกบฏในเขตตะนาวศรี และ Arakan และในที่สุด Alaungsithu ก็ถูกพระไกรสหชื่อ Narathu ลอบปลงพระชนม์

ในสมัยของ Narathu นี้ จึงแม้การยธรรมมอยุจจะยังรุ่งเรืองในราชสำนัก เช่น ภาษาสามัญยังคงเป็นภาษาสำคัญอยู่ แต่ในการก่อสร้าง จะเห็นว่าลักษณะสถาปัตยกรรมแบบพม่าจะเริ่มปรากฏตัวขึ้นเป็นครั้งแรก วิหารสำคัญที่สร้างขึ้นในสมัยนี้ คือวิหาร Thatpinnyu (สร้างในปี ค.ศ. 1144) ซึ่งมีลักษณะการก่อสร้างแบบพม่าอย่างเห็นได้ชัด

รัชกาลของ Narathu (ค.ศ. 1167 – 1170) อาณาจักรพม่าท่องประสมความวุ่นวายคึก เมื่อรายเดือนกิจวิวาห์กับลังกา ซึ่งเคยเป็นมิตรสนิทกันมาแต่ก่อน สาเหตุของการวิวาห์นี้คือ พม่าไคเข้าไปขัดขวางการค้าข่ายระหว่างลังกากับอาณาจักรเชมร ในการค้าข่ายกับเชมรนี้ ลังกาได้เคยใช้เส้นทางที่ผ่านเข้ามาในภาคใต้ของพม่าได้ และตัดคอคอดกระไปออกอ่าวไทย และจึงแล่นเรือต่อไปเชมร พม่าไคเข้าขัดขวางมิให้ลังกาใช้เส้นทางนี้อีก สันนิษฐานว่า พม่าคงต้องการคำเนินการค้าเสียเองก็เป็นได้ ทั้งยังหยุดส่งสินค้าสำคัญของตนคือช้าง ไปให้ลังกาอีกด้วย แต่สิ่งที่ทำให้ลังกาอุดหนอดต่อไปไม่ได้อีกคือ ก้าลังพม่าส่วนหนึ่งไคเข้าซึ่งเอาตัวเจ้าหนูยิงลังกาไคที่บริเวณคอคอดกระในขณะที่เจ้าหนูยิงลังกาอยู่ในระหว่างการเดินทางไปอาณาจักรเชมร พระเจ้า Parakhama Bahu I จึงตัดสินพระทัยส่งกองทัพเข้าโจมตีอาณาจักรพม่า ทั้งลังกาได้บุกเข้ามานานถึงเมือง Pagan และจับพระเจ้า Narathu ปลงพระชนม์ ในปี 1170 เมื่อห้าปีหลังจากที่ Narathu นำทัพเข้าโจมตีอาณาจักรพม่า ก็กลับไป จากนี้อาณาจักรพม่าถูกอยู่ในความวุ่นวาย ต่อมาอีก 4 ปี เจ้านายพม่าต่างท่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจกัน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1174 เสนนาบดีพม่าจึงไคเลือกให้ Narapatisithu ซึ่งเป็นเชื้อสายของพระเจ้าคันธุ์ไคเป็นกษัตริย์ปักครอง Pagan ต่อไป

รัชกาลของ Narapatisithu (ค.ศ. 1174 – 1210) จะเป็นการเริ่มต้นคราชใหม่ของอาณาจักร Pagan กล่าวคือ นับแค่สมัยนี้เป็นต้นไป ลัทธิธรรมของพม่าจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้น และในที่สุดก็มีความสำคัญเหนือวัฒนธรรมอื่น

ลักษณะและการปกครองและสังคมของอาณาจักร Pagan

คังได้กล่าวมาแล้วว่า กษัตริย์พม่าอยู่ในฐานะอันสูงส่งกือเป็น Deva-raja เช่นเดียวกับกษัตริย์ของอาณาจักรลิน ฯ ในเอกสารนี้ในสมัยเดียวกันนี้ ระบบการปกครองแบบ Deva-Raja นี้ สันนิฐานว่า พม่ารับมาจากมอญและมอญรับมาจากอินเดียอีกด้วย หนึ่ง แต่ทั้งพม่าและมอญก็ได้นำลักษณะสถาบันกษัตริย์เข้ามามาตั้งแต่แรกเริ่ม เช่น ทางศาสนาของตนลือกว่า เข่น บอกจากจะถือว่า กษัตริย์พม่าเปรียบเสมือนภาคเหนือของพระนารายณ์แล้ว กษัตริย์ยังเป็นภาคเหนือของพระโพธิสัตว์ที่จะครรซ์เป็นพระพุทธเจ้าในเวลา ก่อไปอีกด้วย ทำให้คำนaculaของกษัตริย์พม่ามีอยู่อย่างมั่นคงกว่าอารยธรรมความเชื่อทางศาสนา เช่นมาช่วยสนับสนุน และมีอานาจมากกว่ากษัตริย์อินเดียซึ่งเป็นเจ้าของตำแหน่งการปกครองแบบ Deva-raja นี้ ด้วยข้าพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในราชสำนักพม่าเช่นเดียวกับในราชสำนักกษัตริย์อาณาจักรลิน ฯ เพราะพราหมณ์เท่านั้น ที่จะประกอบพิธีราชภัฏเชก ให้กษัตริย์ได้ ดึงแม่สตานับนักกษัตริย์พม่าจะมีความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เข้ามาเจือปนอยู่ แต่ ราชการจะกิจของกษัตริย์พม่าที่สำคัญยิ่งก็คือ เป็นองค์กรบดีมีสำนักงานที่ ซึ่งเป็นศาสนาราช แห่งน้ำลายในหมู่ประชาชน รายฎจะมีความจงรักภักดีต่อกษัตริย์เพียงใด ขึ้นอยู่ที่ว่า กษัตริย์ ทรงองค์ตนจะปฏิบัติพระราชบัญญัติใดนี่ ไม่ใช่ส่วนบุคคลแค่ไหนเดียว ดังนั้นกษัตริย์ล้วนมากจึง ทรงพยายามสนับสนุนศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น พระราชาท่านที่ศิวนและทรพย์สินในการสร้าง วัดอย่างมากนัก วิหารและเจดีย์หลายที่ตั่งอยู่ที่เมือง Pagan ถือเป็นข้อเท็จจริงนี้ ให้เป็นอย่างคือ

ในการปกครอง กษัตริย์จะมีข้าราชการชั้นสูงเป็นอยู่ชั้ว ข้าราชการคำແน່นสูง สุด กือ Wungyi (ซึ่งแปลว่า ผู้มีหน้าที่แยกภาระอันใหญ่) เทียบเท่ากับตำแหน่งเสนาบดี ของไทย Wungyi มีประมาณ 4 – 5 คน และแบ่งกันบริหารงานล้วนต่าง ๆ เช่น การ ทหาร การคุ้มครอง การเกษตรกรรม การคูและความส่งสุขทั่วไป ฯลฯ ตามที่พระมหา กษัตริย์จะทรงเห็นชอบ Wungyi นักจะมาประชุมหารือราชการกัน เรื่องการประชุมและ สถานที่การประชุมนี้ว่า Mlatdaw ซึ่งค่อนมาจะเป็นชื่อเรียกสถานที่ของพม่าใน คริสต์ศตวรรษที่ 16 – 19 คำແน່น Wungyi มิใช่คำແน່นลืมตระกูล ข้าราชการชั้นสูง ในพม่ามักนิยมถวายธิดาของตนให้เป็นสัมมาของกษัตริย์คือ ที่นี่ก็เป็นประเพณีที่นิยมทำกัน ทั่วไปในภูมิภาคส่วนนี้²⁰

ในส่วนภูมิภาค จะแบ่งอาณาจักรออกเป็นเมืองใหญ่ๆ ส่วนรับเมืองใหญ่ๆ ทางรัฐบาลกลางจะแต่งตั้งข้าหลวงออกไปปกครอง ข้าหลวงนี้เรียกว่า พุน มีหน้าที่คัดเลือกผู้ดูแลงานค่างๆ ต่างพระนครและกรุงศรีอยุธยา เช่น ดูแลเรื่องเกณฑ์ทหาร การเก็บภาษีอากร ความสงบเรียบร้อย และให้ความยุติธรรม เป็นต้น ส่วนรับเมืองเล็กๆ ไม่ลักษณะของหลวงออกไม่จะอยู่ที่การบังคับใช้ของเจ้าเมืองที่เรียกว่า Myothugyi โดยเลือกจากชาวเมืองนั้นที่เป็นที่นับถือของประชาชนทั่วไป ตำแหน่งนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นตำแหน่งสืบทอดกัน บุตรชายของ Myothugyi มักจะได้เป็น Myothugyi ต่อไปด้วย Myothugyi มีหน้าที่คัดเลือกความสงบเรียบร้อย เก็บภาษี เกณฑ์ทหาร และดูแลคนคดค้ายังๆ เวลาเมืองสังคมดังท้องที่เป็นแหล่งคุณประโยชน์ของชนบ้านเมือง

ในส่วนภูมิภาคนี้ ยังมีอาณาเขตอีกชนิดหนึ่ง ที่ไม่อยู่ที่การดูแลของ พุน แต่อย่างใด อาณาเขตที่ว่านี้ เป็นคินแคนที่กษัตริย์ทรงราชทานให้แก่พระราชนัดลักษณ์สูง เช่น พระอนุญาติให้ไปปกครอง และเรียกตำแหน่งที่อยู่ปกครองอาณาเขตว่า Myosa (แปลว่า ผู้กันเมือง) ส่วนมากจะเป็นเขตที่อยู่ห่างจากเมืองหลวงมาก ที่นี่เป็นนโยบายของกษัตริย์ที่จะจัดตั้งแห่งทางการเมืองให้ออกไปให้ห่างไกล Myosa จะมีอำนาจในการดูแลอาณาเขตของตนเดิมที่ โควทบารา พุน อัน ฯ จะเข้ามาแทรกแซงมิได้ Myosa จะเก็บภาษีและเกณฑ์ทหารมาเป็นประโยชน์ของตนได้ตามสะดวกใจ

อาณาเขตอีกประเทหหนึ่งที่อยู่นอกอาณาจักรรัฐบาล คือ อาณาเขตคงวัด พระภิกขุ แบบอรรถัญญาสี ของพม่ามักจะจับจองเอาเบื้องต้นกว้างขวางสร้างเป็นวัดชั้นมากมาก กษัตริย์ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนศาสนาไม่อาจขัดขวางได้ การสูญเสียคินแคนเป็นค่อนมากให้แก่ทางวัด เช่นนี้ ทำให้รัฐบาลขาดผลประโยชน์จากเนื้อที่และแรงงานจากการท่องเที่ยวในเขตนั้น ฯ เป็นอันมาก

คินแคนของชนชาติอื่นที่ตกเป็นประเทศราชของพม่า หมู่ๆ จะให้เจ้านายเชื้อสายนั้นๆ ให้ปกครองตัวเองต่อไป แต่มีข้อผูกพันว่า ต้องส่งบรรดาการและทองสังกงห้ามมาช่วยรบเมื่อพม่ามีภัยกำสั่ง

ประชาชนพม่าแบ่งออกเป็นชนชั้นเช่นกัน ลักษณะจากพุกเจ้านายและข้าราชการ ชั้นสูงแล้ว ก็คือราษฎรสามัญและพวกทาส ราษฎรสามัญของพม่าแบ่งออกเป็นสองพวกคือกัน

กีด พ梧ແຮກເວົ້າກວ່າ Ahmudan ຈຶ່ງສ່ວນໃຫຍ່ເປັນທວງເຂົ້າສ່າຍພໍາອ່ານ່າງແຫ່ງຊີງ Ahmudan ເລຳນັ້ນມີໜ້າທີ່ຮັບໃຫ້ປະເທດຈາຕີໂຄຍກາຣໃຫ້ແຮງຈານເຂົ້າມາຮັນຮາຍກາຣໃຫ້ໜ້າທີ່ຕ່າງ ຈຸ່າ ກັນ ແລະ ເສີຍກາເສີໃຫ້ແກ່ຮູ້ ຈະມີກາຣແ່ງ Ahmudan ອອກເປັນໜ່ວຍຍ່ອຍ ຈຸ່າ ຄອກໄປລັກ ໜ່ວຍຍ່ອຍ ເລຳນັ້ນເຮັກກວ່າ Asu ມີ Athin ກາຣແ່ງ Asu ນີ້ ແ່ງຕາມຫົນຂອງຈານທີ່ຄົ້ນຫວ່າ ເຊັ່ນ Asu ທີ່ຈີ່ ມີໜ້າທີ່ເປັນທາຮຣັກຍາວັງ Asu ອື່ນ ຈຸ່າ ມີໜ້າທີ່ເປັນທາຮນກ ທາຮຣເຣືອ ພວິມາຍ່າງກ່ອສ້າງເປັນຄົນ ອູກຫລານຂອງຜູ້ທີ່ເກຍອູ້ນໃນ Asu ໄດ້ ກົດກົງຄູ້ງໃນ Asu ນັ້ນ ແລະ ທຳໜ້າທີ່ອ່າງທີ່ບໍຣັນຫຼຸ່ງຂອງຕ້າວເຄຍທຳນາກ່ອນດັວຍ ກາຣເຂົ້າມາຮັນຮາຍກາຣນີ້ ຈະມີກໍາຫັກ ເວລາພລັດເປັນເວົ້າກັນເຂົ້າມາ Wun ແລະ Myothugyi ຈະເປັນຜູ້ກໍາຫັກເວົ້າຮັນ ຮາຍກາຣໃນປີໜຶ່ງ ຈຸ່າ ເມື່ອພັນເວົ້າໄປແລ້ວ ກົດກົກໄປປະກອບອາຊີ່ສ່ວນຕົວໄຟ ຈຳກວ່າຈະດຶງເວົ້າ ທີ່ຄົ້ນເຂົ້າມີປິດຕົງຈານເອົກຮັງໜຶ່ງ

ราชบูรสำมัตติคือพากหนัง เรียกว่า Athi ส่วนมากไม่ใช่พากเชื้อสายพม่า เช่น မօဓ แล้ว Arakan พาก Athi จะต้องส่งส่วยเป็นทรัพย์สินหรือเงินทองมาให้รัฐบาลพม่า แต่ไม่คงเข้ามาเข้าเวรทำราชการประจำอย่างพาก Ahmudan นอกจากในกรณีดังกล่าวเงิน เช่น มีศักดิ์มาประชิด หรือต้องการแรงงานท่อง หรือสร้างสาธารณสุกาน เช่น สะพาน ป้อม ค่าย ฯลฯ เป็นการค่อน พาก Athi จึงจะโภนเกษ็มมาทำงาน

อาณาจักร Pagan ในสมัยที่วัฒนธรรมพม่ามีความสำคัญเหนือวัฒนธรรมอื่นๆ

ตั้งแต่สมัยตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นตนไป โภคเริ่มตั้งแต่รัชกาลของ Narapatisithu (ก.ศ. 1174 – 1210) วัดนันธรรมของพม่าที่สำคัญในการวิจัยการ เรื่องมา โภคการรับเอาสิ่งใหม่ ๆ จากของมองอุและอินเดียเป็นส่วนใหญ่เข้ามาผสานกับ นั้น จะปรากฏตัวเด่นชัดขึ้นมา และมีความสำคัญเหนือวัดนันธรรมอุในอาณาจักร Pagan ชาติพม่าเป็นชาติที่มีความรู้สึกชาตินิยมจัดมาก็แต่เดิมแล้ว ในสมัยที่วัดนันธรรมของพุกคนเพิ่ง จะก่อตัว และต้องรับเอาวัดนันธรรมอุที่มีความเจริญกว่าเข้านานนั้น ชาวพม่าก็มิได้หลัง วัดนันธรรมของคนเสียที่เดียว แต่รู้จักนำเอาสิ่งใหม่ ๆ จากวัดนันธรรมทั่งชาติเข้ามาด้วยเปล่ง ผสานเข้ากับวัดนันธรรมของคน จนกระทั่งในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 12 ตอนปลายนี้ วัดนันธรรมพม่าก็เจริญอย่างมาก เก็บขึ้นมาและมีความสำคัญเหนือวัดนันธรรมอุที่ ก่อ การเปลี่ยนแปลงนี้

เห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งทางค้านอักษรภาษาสคริปต์และติ่ลปกรณ์ล้วน ๆ ทั้งแต่นี้ไป พม่าจะเลิกใช้ริกคิลาริค หรือแห่งคำประพันธ์อื่น ๆ ที่วิทยาความรู้อย่างที่แล้วมา แต่จะเขียนคัวภารามพม่าแทน ลักษณะเด่นของภาษาพม่าในยุคนี้คือ ความเรียบง่ายแค่หัวแท่นคำมีน้ำหนักมั่นคงชัดเจน ฟังแตกต่างจากลักษณะภาษาอื่นที่มีความล้มเหลวในส่วนส่วนใหญ่ หมายในการแต่งวรรณคดีทางค้านสถาปัตยกรรมก็เช่นกัน สถาปัตยกรรมแบบพม่าเป็นมีความสำคัญแทนแบบมอญ ความจริงการก่อสร้างแบบพม่าเริ่มปรากฏตัวมาแล้วตั้งแต่สมัยของ Alaungsithu แต่ยังไม่คืบหน้าในสมัยนี้ เจ้าปัตถัตตูฯ ในยุคหลังของ Pagan นี้ เช่นเจ้าปัตถัตตุ Sulamani Htilominlo และ Gawdawpalin จะเป็นลักษณะแบบพม่าทั้งสิ้น ข้อแตกต่างระหว่างสถาปัตยกรรมแบบพม่าและแบบมอญคือ แบบพม่าจะมีประตูหน้าต่างกว้างและสูง เปิดให้แสงสว่างส่องเข้าไปภายในได้เต็มที่ ในลับทึบเหมือนของมอญ ลักษณะภายนอกมักซ่อนหัวเจ้าปัตถัตตุอยู่บนฐานสูง และส่วนบนของเจ้าปัตถัตตุจะมีลักษณะสูงเปรี้ยว

นอกจากนี้แล้ว ในสมัยนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นในทางศาสนาด้วย คือ มีการปฏิรูปศาสนาพุทธขึ้นในประเทศพม่า การปฏิรูปนี้มีใช้มิ่งคลแต่เฉพาะในประเทศไทย แต่ยังมีผลแพร่หลายไปสู่อาณาจักรอื่น ๆ เช่น อาณาจักรในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา อาณาจักร เชียง และลาว การปฏิรูปนี้ เป็นผลมาจากการที่พระภิกขุมอญได้เดินทางไปศึกษาศาสนาพุทธที่ลังกา (ในสมัยนี้ Narapatisithu ได้ทันไปเป็นไนตรีกับลังกาวิมัคตรัตน์แล้ว) ชากลับมา กิจกรรมมอญได้นำเอาภิกขุจากลังกาวิมาน 4 รูป กลับมาประเทศไทยมาตั้ง (หนึ่งในจำนวนนี้ Coedés สันนิษฐานว่า เป็นไนตรีกับลังกาวิมัคตรัตน์ของ Jayavarman VII แห่งเชียง) พระภิกขุที่กลับมาจากการลังกาวิมานนี้มีภาระสอนความเชื่อเรื่องความดีด้วยการแต่งตัวแบบที่ปฏิรูป กันอยู่ในลังกาวิมานนี้ ซึ่งมีข้อปฏิบัติหลายประการแตกต่างไปจากคณะสงฆ์ในพม่าในขณะนั้น พระพม่าส่วนใหญ่ เวลาหนึ่งต้องปฏิบัติตามหลักของพระมอญจากเมือง Thaton ที่ได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในพม่าตั้งแต่สมัยของอนิรุทธ์ หลักปฏิบัติคังกล่าว มีความเชื่อทางฝ่ายมหาيانและของศาสนาพราหมณ์ เจื่อนอยู่ด้วย พระภิกขุที่กลับมาจากการลังกาวิมานนี้ ได้กลับมาปรับปรุงวินัยสงฆ์และเผยแพร่หลักธรรมตามแบบที่ได้เรียนมาจากลังกาวิมานนี้ ไม่ภิกขุและประชาชนเลื่อมใสถือปฏิบัติตามเป็นอันมาก คณะสงฆ์ในพม่าเวลาหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายลังกาวิมาน และฝ่ายคณะสงฆ์เดิมของพม่า ซึ่งถือความแบบมอญที่ Thaton จึงเรียกว่าฝ่าย Thaton กษัตริย์พม่าในเวลาหนึ่ง คือ Narapatisithu ก็สนับสนุนเลื่อมใสทางฝ่ายลังกาวิมาน ให้จัดสังฆภิกขุพม่าลือเป็น

อันมากไปกว่าลังกา เป็นกิจทางพระธรรมวินัย ในไม่ช้า ศาสนานุ薄ห์ที่นักงานหมายแบบลังกานี้ ก็แพร่่น้ำใจไปในหมู่ จากหมู่ แพร่่น้ำใจไปยังคนไทยและมอญในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ไปยังอาณาจักรเขมร และล้วนความลับคัน มีผลทำให้อาณาจักรต่าง ๆ คังกอล่าวหันมาบังคือ ศาสนาพุทธนิกายที่นักงานหมายแบบลังกาน ศาสนานุ薄ห์นิกายที่นักงานนี้ มิได้แพร่่น้ำใจอยู่ในเฉพาะ ในราชสำนักดังเช่นศาสนาพราหมณ์ แต่ทรงกิจกุ่มให้เป็นส่วนหนึ่งของพระธรรมโดยทรงกับประชาชน ทั่วไป หลักธรรมทางศาสนาพุทธเป็นที่บังคือในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และนี้เองเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ศาสนาอิสลามที่เริ่มแพร่่น้ำใจเข้ามาในเมืองภาคเหนือตั้งแต่คริสต์ศักราชที่ 13 ตอนปลาย ไม่อาจเข้ามาได้กิจพลในเขตประเทศไทย ไม่ กลา แล้วเขมร ได้เลย เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมศาสนาพุทธนิกายที่นักงานอย่างมีนองแล้ว ศาสนาอิสลามมีกิจพลในหมู่ชาวอินโดจีนเช่นและแหลมมลายูได้ เพราะในบริเวณเดมนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังนับถือภูตผีปีศาจและวิญญาณบรรพบุรุษตามแบบเดิมอยู่ ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธนิกายมหากานที่แพร่่น้ำใจกันนั้น แพร่่น้ำใจอยู่แต่ในเฉพาะในราชสำนักเท่านั้น มิได้แพร่่กระจายมาถึงประชาชนทั่ว ๆ ไปด้วย ศาสนาอิสลามจึงเข้ามาได้กิจพลได้ อิ่งรวมเรื่องและกว้างขวาง ²¹

ในสมัยของ Narapatisithu นอกจากหมู่บ้านรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมแล้ว กำลังทหารของหมู่บ้านนี้เป็นเรื่องขึ้นคัว ก หมู่ล่างการอุทกษาฯ เดชชินไปทางเหนือได้จนถึง บริเวณเมือง Tagaung ซึ่งอยู่บนที่แยมบ้านคือริมทางภาคตะวันตกของเมืองพะโน (Bhamo) บริเวณเดมนี้เป็นที่อยู่ของพวกไทยในด้วย หรือ shan ที่เรียกว่าพวก Maw Shan และพวกชาวเชาเพ่าอื่น ๆ เช่น พวก Chin ทางค้านต่างประเทศ Narapatishithu ได้กลับไปเป็นไนครีกับลังกาอีกครั้งหนึ่ง โดยในสัญญาค่าลังกานั้น จะไม่เข้าไปเก็งขวางการค้าของลังกานในเขตคอกกระลึก เพื่อกระชับสัมพันธ์ไนครี Narapatisithu ยังมี มหาเสืองค์ที่นั่นเป็นเจ้าหนูลังกาน้ำด้วย แต่การเป็นไนครีกับลังกาน ที่มีผลทำให้หมู่บ้านดังกล่าว เป็นศรีภูมิ Chola ซึ่งเป็นศรีภูมิลังกาน้ำด้วย ²²

ในปี ค.ศ. 1211 ไตรส่อง Narapatisithu ชื่อ Natonmya หรือ Htilominlo ได้เป็นกัตติย์ต้อมา Natonmya เป็นผู้เคร่งครัดในทางศาสนาและพยายามสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาเป็นอย่างมาก ได้ทรงสร้างวิหารใหญ่ขึ้น 2 หลัง

ซึ่งเป็นวิหารกอุ่นสุดห้ายในหมู่วิหารที่ Pagan วิหารทั้ง 2 คือ Mahabodi และ Htilominlo . ก็วยเหตุที่ทรงสันพระทักษินเรื่องศิลปะเป็นอ่างมาก การบริหารราชการค้านื่น ๆ จึงเป็นภาระของคณะเสนาบดี หรือ Wungi

ไครสของ Natonmya คือ Naratheinhka ไครเป็นกษัตริย์ต่อมา ในปี 1231 แล้วในปี 1235 ถูกกลังชาพื้น Kyaswa ซึ่งราชสมบัติและกังคัวเป็นกษัตริย์ ขึ้นแทน Kyaswa ถูนี้เป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งที่สุดในสมัย Pagan ยุคหลัง ไครแห่งกาลต่อมา เขตของทางเหนือได้ไปจนถึง Bhamo และไครตั้งกองบัญชาการพม่าขึ้นที่เมืองนี้เพื่อ รุ่มกาญาเขตทางฝ่ายเหนือ Kyaswa ระดมการปราบปรามโจรสู้ร้ายอย่างจริงจัง และไครออกกฎหมายหลายต่อหลายฉบับ กำหนดให้หยุดการทำประการต่าง ๆ สังฆาตถูกลักประการหนึ่งที่ Kyaswa ทำก็คือ การธรรมรงค์ท่อค้านการที่ทางวัดเข้ายึดครองเนื้อที่เป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้ หังสั่งห้องมีภาระโดยทันทีรุจวัดที่สร้างขึ้น อย่างมากมากนักด้วย กษัตริย์ในรัชกาลก่อน ๆ ล้วนแต่เป็นผู้ที่เลื่อมใสในทางศาสนาเป็นอย่างมาก วัดจึงมีอิทธิพลมากขึ้นทุกที และที่คืนในกรอบครองของวัดก็เพิ่มมากขึ้นด้วย Kyaswa ท่อค้านโดยการออกกฎหมายห้ามที่คืนจากวัดคืนมาเป็นของกษัตริย์ แต่ในที่สุดกษัตริย์ก็ไม่สามารถ เอาชนะอิทธิพลของวัดไคร ที่คืนส่วนใหญ่ให้คืนก็ต้องคืนกลับให้กับวัดไปอีก²³ ดังนั้น Kyaswa จะมีนโยบายท่อค้านการรุกรานของวัดโดยผ่านทางศาสนา ซึ่งส่วนมากกระทำโดย คณะสงฆ์ฝ่าย Thaton แม้ว่าความคิดเห็นของ Kyaswa เป็นผู้ไม่เลื่อมใสในศาสนา Kyaswa ในความสนับสนุนคณะสงฆ์ฝ่ายลังกาเป็นอย่างดี โดยจัดส่งให้พระสงฆ์มายัง ศึกษาธรรมที่ลังกาอีกเป็นอันมาก

การรุกรานของมองโกล

ในปี ก.ศ. 1256 กษัตริย์พม่า คือ Narathihapate (ก.ศ. 1256 - 1287) เป็นผู้ที่ปกครองโดยอำนาจเด็ดขาด และมีไครเลื่อมใสศาสนามากดังเช่นกษัตริย์องค์ ก่อน ๆ ของหมาด Narathihapate ไครควบค้องในจารึกของพระองค์ว่า มีกองทัพขนาดใหญ่ มีกำลังถึง 36 ล้านคน และมีนางสัมภានล้านถึง 3000 คน ดังนั้น Narathihapate จะ ไม่สนใจในทางศาสนา แต่ไครให้สร้างเจดีย์องค์ใหญ่ขึ้นไว้เพื่ออวตารอ้างอำนาจและประคัน พระบารมี เจดีย์องค์นี้ใช้เวลา ก่อสร้างถึง 6 ปี จึงแล้วเสร็จ และต้องเกณฑ์แรงงานของ

ประชาชนนาชาใช้ในการก่อสร้างเป็นอันมาก การกระทำของคนตระหง่านที่มีคังนี้เอง จึงทำให้ชาวพม่ามีคำกล่าวอยู่ประไภคนหนึ่งมีใจความว่า "เมื่อสร้างเจดีย์สำเร็จ อาณาจักรพม่าก็ล่ม" 24

ในสมัยของ Narathihapate นี้ ทรงกับสมัยที่จักรพรรดิถูกไล่ข้ามของพากนงโกล ได้กรอบกรองประเทศเงิน ถูกไล่ข้ามมีนอย้ายแพร่ขยายอาณาจักรไปกลลงมาจังເອເຊື້ອທາງຄອນໃຕ້ รวมทั้ງເລື່ອເຊື່ອການເນີຍຄົວ ໄກສົ່ງຄະຫຼາດຈິນອອກໄປຢັງອາມາຈັກຕ່າງ ๆ ເພື່ອສ້າງໃຫ້ບຣາກຫັດຮີກ ແຫ່ງອາມາຈັກນັ້ນ ຖໍ່ສ່ວນຮຽດຕາການໄປຢັງຮາສຳນັກຈິນ ເປັນກາຮແສຄງວ່າຍອມຄູ່ໃຫ້ລົ້າຫຼິພຂອງຈິນ ສ່າຫັນອາມາຈັກ Pagan ນີ້ ດຸນໄລ່ຂ້ານໃຫ້ຫລວງຢູນນານ ເປັນຫັວໜ້າຫຼຸມມາເຈົ້າ ໃນປ.ศ. 1271 ແຕ່ Narathihapate ໄນຍອມຮັບຄະຫຼາດ ເທຣະທຣົງຄົວໆ ອາມາຈັກພໍາກີເປັນອາມາຈັກໃຫ້ມີອ່ານາຈເນື້ອນກັນ ຈະກອມຕາມປະສົງຄົງຈັກຫັດຮີມງໂກລໄນ້ໄກ້ລັກ 2 ປີຕ່ອມາ ທີ່ອ ໃນປ.ศ. 1273 ດຸນໄລ່ຂ້ານກີສົ່ງຫຼຸມມາເຕືອນພໍາອຶກຮັງ ຄຣາວນີ້ ຫຼຸມດືອສາສົນໂຄຍ ຕຽບມາຈາກດຸນໄລ່ຂ້ານທີ່ເຕີກວ່າ Narathihapate ເລຍໃຫ້ຈັກຄະຫຼາດທັງໝາຍປະຫາວັດເສີຍ ດີ່ງແມ່ດຸນໄລ່ຂ້ານຈະໄມ່ພ້ອໃຈແລະໄກ້ຮັບກວາມອັປຍົດຈາກກະທຳກະຮັງນີ້ຂອງພໍາເພີ່ງໃກກົດ ກີ່ຍັງໄໝຄາລສົ່ງທັມມາສົ່ງສົກນພໍາໄກ້ໃນຂະນັ້ນ ເທຣະທ້າມງໂກລດັ່ງທີ່ສົງຄຣາມດ້ານອື່ນອູ່ Narathihapate ເລຍຈະຍົກສົ່ງກຳລັງທັພພໍາໄປທີ່ດີນແຄນທາງໜ້າຍແຄນພໍາຄອນເຫຊອ ຂັ້ນໄປກອມອ່ອນນັ້ນຄົມທ່ອດຸນໄລ່ຂ້ານ ບັນດັບໃຫ້ດີນແຄນເລ່ານັ້ນທັນມາຄູ່ໃຫ້ລ່ານາຈພໍາໄກ້ສຳເຮັງ ແຕ່ ດຸນໄລ່ຂ້ານກີສົ່ງກຳລັງຈາກແຄວ້ງຢູນນານເຫັນມາຫັນໄລ່ໜໍາລັກໄປຈາກຄົງແຄນຕົ້ງກ່າວນັ້ນໄກ້ Marco Polo ນັກທະຫຼາຍໝາງເວົ້າສົ່ງເຂົ້າມາຮັບຮາຊກາຮອງໃນราชສຳນັກຂອງດຸນໄລ່ຂ້ານ ເບີນດີ່ງການສູ່ຮັນຮ່າງວ່າພໍາແລະມົງໂກລຄຣາວນີ້ໄວ້ຄ່າງລະເອີຍ ແຕ່ Marco Polo ມີໄກ້ເຫັນການສູ່ຮັນຕົ້ງທາດນອງ ອາສີຍທີ່ຈຳກຳນົກເລ່າຈາກຫາຮຽນໂກລເທົ່ານັ້ນ ໃນບັນທຶກກ່າວວ່າ ທ້າຮຽນໂກລໃຫ້ວິຊີ່ອີງເກາຫຼີ່ໃສ່ຫຼັງໃນກອງທັພພໍາ ຈົນຫຼັງແຕກຕິນ ທຳໃຫ້ທັພພໍາແຕກກະຮັງຈາຍໄປຄົວ ເນື່ອພໍາແພີໄປແລ້ວ ທ້າຮຽນໂກລກີບັນດັບໃຫ້ບຣາເຊລຄພໍາທີ່ຈັນໄກ້ອອກໄປລ່າຫັງທີ່ຕື່ນໄປນັ້ນກັນມາ ປຣາກງວ່າໄກ້ຫຼັງມາຫັນສິນຄົງ 200 ຕົວ ພວກນັງໂກລເລຍມືກອງທັພຫຼັງໃຫ້ເປັນກຮັງແຮກໃນປະວັດສົກສົດຮອງພວກຄນ

ຄ່ອນາດຸນໄລ່ຂ້ານກີສົ່ງໃຫ້ຫລວງຢູນນານຂອງ Nasr-uddin ນຳກອງທັພເຂົ້າ ເນື່ອພະໄວ ຂັ້ນເປັນເນື່ອງຫຼັກຕໍ່ານຂລົງພໍາຫາງເຫຊອ ກາຍຫລັງທີ່ເຫັ້າຫ່າລາຍເນື່ອງນາງສ່ວນແລ້ວ

ทัพมังโกลก็ต้องเลิกกลับไป เพราะไม่สามารถหาน้ำดื่มน้ำในเขตบ้านได้ พม่าจึงส่งกำลังไปโจมตีคืนแทนของแคว้นยูนนานบ้าง ในปี 1283 ถูกไล่ข้ามเจ้าแห่งทัพมังโกลที่ตอนกลับลงมา เมืองโกลซึ่งไม่มีเมืองอะไรไม่เหลือ ก็เลยรุกร้ายมานานถึงเดือนกันยายนของพม่า Narathihapate ต้องรับเสด็จหนีออกจาก Pagan ไปทั้งเมือง Bassein เท่านั้นเอง Narathihapate จึงได้รับสมญาว่า Tarokpyemin แปลว่า กษัตริย์อยู่วังหนีทหารจัน (Tarok เป็นคำที่พม่าใช้เรียกคนจัน)

เมื่อรัฐบาลกลางของพม่าที่เมือง Pagan ต้องกระชั้ดกระชาจากไปเช่นนี้ บรรดาหัวเมืองชั้นทั้งหลายของพม่าก็เริ่มงบฏเพื่อแยกตัวออกเป็นคลีสระ แคว้น Arakan ประการที่เป็นเอกราษฎรจากพม่า พากมอญทางใต้ก็แข็งขึ้นในเวลาเดียวกัน ภายใต้การนำของ Wareru (หรือมะกะโท) เจ้าเมืองเมะทะมะ (Martaban) รวมไปกับ Tarabya เจ้าเมืองหงสาวดี (Pegu) เมื่อมอญเป็นกบฏเช่นนี้ Narathihapate จึงลี้ภัยจากเมืองโกลมาอยู่ในเขตมอญเกรงว่าจะเป็นอันตราย จึงกิดจะกลับไป Pagan และถอนอ่อนน้อมต่อญี่ปุ่นไล่ท่านแต่ขณะเดินทางกลับไปถึงเมืองแพร (Prome) นั่นเอง ก็ถูกเจ้าเมืองแพรลอบปลงพระชนม์เสีย เจ้าเมืองแพรนี้มิใช่ไครอัน ที่แท้คือไครสต์คหน์ของ Narathihapate นั่นเอง ต่อจากนี้ก็เกิดการสู้รบทองเลือกราหว่างเจ้านากพม่าที่เมืองแพร ในเวลานั้นเอง ทัพมังโกลก็เข้ายึดเมือง Pagan ໄว้ไว้ในปี ก.ศ. 1287

จะเห็นได้ว่า ในตอนปลายของคริสตศตวรรษที่ 13 นี้ ซึ่งเป็นระยะวิกฤตการยุทธ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและวัฒธรรมเกิดขึ้นทั่วไปในภูมิภาคส่วนนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอาณาจักรพม่าก็คือ การสูญเสียอำนาจของอาณาจักร Pagan ซึ่งรุ่งเรืองมาตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 11 ทั้งนี้เพราะการรุกรานของมองโกล และในเวลาต่อมา ก็จะถูกพหุภัทัยในที่นี้เข้าแทรกแซง โดยขับไล่พากมังโกลออกไป และทั้งคู่เป็นใหญ่ขึ้นแทนที่

3.2 อาณาจักรพม่าภายหลังการสูญเสียอำนาจของอาณาจักร Pagan จนถึงปี ก.ศ. 1527

เมืองโกลเข้ายึดกรองอาณาจักร Pagan ໄว้ไว้ในปี 1287 นั่น มีนิทานายคนกิน-แทนของพม่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรจัน จึงได้จัดการปกครองโดยแบ่งอาณาจักร Pagan

ออกเป็น 2 民族 คือ บริเวณภาคเหนือของพม่า ชื่มเมือง Tagaung เป็นศูนย์กลาง
เรียกว่า မဏ္ဍလေးရွှေ (Chieng-Mien) และทางใต้คือ บริเวณภาคกลางของพม่า นี้
เมือง Pagan เป็นศูนย์กลาง เรียกว่า မဏ္ဍလေးရွှေ (Mien Chung) และจีนเชื้อ²
ปักษ์ของสหภาพไทยกรุง โภชสั่งข้าราชการจีนเข้ามาเป็นข้าหลวงถูกและอยู่ที่อย่าในปี ก.ศ.
1291 จีนก็เบ็ดมนั้นโดยรายเดิมปักษ์ของสหภาพ Mien Chung โภชกรุง แท้ให้เจ้าชายพม่า
ชื่อ Kyaswa ซึ่งรองคือวิเศษฯ จำกัดการสืบราชบัลลังก์เมืองแปร และได้ก่อตั้ง monarchy อ่อนน้อม
ท่องจีนนั้น ให้เป็นกษัตริย์ปักษ์ของสหภาพที่ Pagan ท่องไป ในฐานะเป็นพระเทศาจารชน์ส่วน
民族 Chieng - Mien ยังอยู่ที่การปักษ์ของจีนอยู่ และมีหนารามงโกลประจําการอยู่
ท่องไป อย่างไรก็ตาม อ้านชาของมองโกลและอ้านชาของ Kyaswa ซึ่งเป็นทุ่นเชิญของ
มองโกลมีอยู่ไก่ในนาน เจ้านายไทยใหญ่ 3 คน ซึ่งเป็นพี่น้องกัน ที่สามารถรวมกำลังตั้งไว้
มองโกลออกไปไก่ และตั้งตัวเป็นใหญ่ปักษ์ของดินแดนและประชาชนพม่าท่องมา โภชนีศูนย์กลาง
อยู่ที่เมืองอัจฉะ

การเข้ามีคุณวานจกของพากไหกในต้น

พากไหยกในด้วยชื่ออาภัยอยู่ในเขตเชียงทางภาคเหนือสุดและภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของพม่า โภชหลังในหลังเข้ามานั้นในเขตภาคเหนือของอาณาจักร Pagan ทั้งแท่นเมืองที่พาก
มองโกลเริ่มรุกรานถูนนาน และเมื่อมองโกลรุกรานเข้ามานั้นอาณาจักรพม่าตั้งแต่ปี 1277 เป็น
กันมา จนถึงปี 1287 เป็นสมัยที่รัฐบาลพม่าอ่อนแอบเป็นอย่างมาก เจ้านายไทยใหญ่ 3 คน
ซึ่งเป็นพี่น้องกันมีชื่อว่า Athinkaya, Yazathinkyan และ Thihathub ตามลำดับ
โภชเข้ามานุยมอ้านชาอยู่ในเมือง 3 เมืองในเขตพื้นราบ Kyaukse' โภชส่าเริ่ด หรือเมือง
Myinsaing/Mekkaya และ Pinle เมือง Kyaswa โภชรับแต่งตั้งจากมองโกลให้เป็น
กษัตริย์ที่ Pagan นั้น Kyaswa ก็จัดตั้งยểmรับอ้านชาของพี่น้องไทยใหญ่ 3 นี้เมือง
เหล่านี้คือ จากนั้นพี่น้องไทยใหญ่ 3 ก็พยายามขยายเขตอิทธิพลของตนออกไม่ออก Kyaswa
จึงร้องเรียนไปยังจีนขอให้จีนช่วยท้านทานอ้านชาของไทยใหญ่ 3 นี้คือ จีนซึ่งไม่ทันจะลงมือ
ทำสิ่งใด ในปี 1298 พี่น้องไทยใหญ่ก็รวมกำลังเข้าล้อมเมือง Pagan และสามารถยึดเชื้อ
เมืองโภชส่าเริ่ด ส่วนที่หลักแหล่งของ Pagan ถูกเผาทำลาย ชาวมองโกลทั้งหมดที่อยู่ที่ Pagan

การรุกรานของมองโกลในคราวนี้ประสูงความล้มเหลวโถกสิ้นเชิง เท่ามั่งมองโกล
ประมาณอาทิตย์ 3 พันอง จึงส่งกำลังมาแท่นอยู่ หันองไทยให้หดตัว 3 สามารถรวมรวม
กำลังหดไทยให้และหน้าเป็นจานวนมากเข้าคือสู้กันมองโกลอีกอีกครั้ง เชิงชั้นและเป็นน้ำหนึ่งใจ
เดียวกัน ในที่สุดแม่ทัพมองโกลก็ยอมเจรจากันฝ่ายพม่า เอกสารของจีนและพม่าก็นยันว่า แม่ทัพ
มองโกลยอมรับดินแดนจากหันองไทยให้หดตัว 3 และถอนทัพกลับออกไป แต่พอไปถึงญี่ปุ่นนาน
กษัตริย์จีนก็ให้ประหารชีวิตเสีย พร้อมกับแม่ทัพทั้งสองลงมาครัว

ภาษาหลังไกซ์ยชนาทพมงโ哥ด พื้น้องไทยໃຫຍ່ທັງ 3 ກົມອຳນາມນີ້ຄອງຢູ່ໃນທ່ຽວນ
Kyaukse' ປະເຈນສ່ວນໃຫຍ່ທີ່ອູ່ໄກການປົກໂຮງຂອງພື້ນອັນທັງ 3 ນີ້ ເປັນພໍາ ແລະ
ພື້ນອັນທັງ 3 ກົດອັນທັງ 3 ກົດອັນທັງ 3 ກົດອັນທັງ 3 ກົດອັນທັງ 3 ກົດອັນທັງ 3
ຈາກກົດວິ່ຍພໍາ ເພີ້ມ ທີ່ກົດວິ່ຍພໍາ ເພີ້ມ ທີ່ກົດວິ່ຍພໍາ ເພີ້ມ ທີ່ກົດວິ່ຍພໍາ
ພໍາ ທີ່ກົດວິ່ຍພໍາ

เมื่อมีอوانาจมั่นคงที่ Kyaukse' แล้ว ไทยให้หุ่ง 3 เห็นจะเป็นที่จะต้องคำเนิน
นิยนาอยเป็นในครีกับจีน เพื่อป้องกันภัยให้จีนส่งกำลังมาฐานม่าสืก ที่น่องไทยให้หุ่ง 3
ให้ส่งคณะทูทบานบรรดาการไปดعاอยกษัตริย์จีน จีนก็ยอมรับในครีนี้ ท่อนما ที่น่องไทยให้หุ่ง 3
ก็พยายามขยายอوانาจเข้าไปในพม่าตอนเหนือซึ่งเป็นเขตมณฑล Chieng Mien และอยู่ใน
อوانาจของจีน ในที่สุด ในปี 1303 มองโกเลียต้องถอนตัวออกไปจากมณฑลนี้ ที่น่องไทยให้หุ่ง 3
จึงได้รับความนิยมมากขึ้นในฐานที่เป็นญี่ปุ่นไล่อิทธิพลมองโกเลียออกไปจากพม่าให้สำเร็จ บริเวณ
ภาคเหนือและภาคกลาง ที่อ บริเวณที่ร้าน Kyaukse' ก็อยู่ใกล้อوانาจของที่น่องไทย
ให้หุ่ง 3 อิย่างมั่นคง

พื้นดงไทยในลัตต์ชั่ง ๓ เห็นว่าเมือง Pagan อยู่ในเขตแห่งแล้ง และขบวนน้ำอาจ
จักรมณฑลก็อยู่นอกอาณาจักร หมู่บ้านบึงบังคับให้อัญเชิญในเดือนพฤษภาคมใน จึงจำเป็นที่จะ
ต้องหาศูนย์กลางแห่งใหม่ที่มีน้ำท้าวหัวอกสมสมบูรณ์กว่า Pagan พื้นดงไทยในลัตต์ชั่ง ๓ จึงพยายาม

หลวงนาอยู่ที่บริเวณเมืองอังวะ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตรงที่แม่น้ำอิร瓦ที่มานบรรจบกันแม่น้ำ Myitnge' บริเวณเมืองอังวะนี้ นອจากจะมีน้ำอุดมสมบูรณ์แล้ว ยังสามารถดูถูกการหมุนนาคนในที่ราบ Kyaukse' ไว้ได้ เพราะอยู่ในที่สชาดแม่น้ำต่าง ๆ ในที่ราบ Kyaukse' ในくな บรรจบกัน ทั้งยังเป็นชัยภูมิแห่งชาติที่จะควบคุมอาณาเขตพื้นที่ภาคเหนืออีกด้วย ในปี ก.ศ. 1312 Thihathura น้องชายคนสุดท้อง ซึ่งเป็นกันเดียวที่ยังมีชีวิตรอยู่ในขณะนั้น ก็ได้ข้ามไปสร้าง เนื่องใหม่ที่เมือง Pinya ซึ่งอยู่ใกล้อังวะลงมาเล็กน้อย และในปี ก.ศ. 1313 ไօรสของ Thihathura ได้ข้ามฝากแม่น้ำอิร瓦ที่ไปทางเหนือ ไปสร้างเมืองหลวงใหม่ของตนขึ้น ชื่อ เมือง Sagaing ซึ่งอยู่ห่างจากเมือง Pinya

อาณาจักรพม่าในเวลาต่อมาหาได้พบกับความสงบสุขไม่ เหราเมื่อมากลับอนตัว ออกไปจากพื้นที่ภาคเหนือแล้ว รัฐบาลพม่าที่มีอยู่นั้นเป็นกษัตริย์ไทยในอยู่ที่เมือง Sagaing ก็ ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ในบริเวณภาคเหนือไว้ได้ พวกไทยใหญ่ในเชคนั้น ที่สำคัญที่สุดคง Maw Shan มักจะรวมกำลังกันเข้ารุกรานพื้นที่ทางใต้อย่างเสมอ ภายในราชสำนักพม่าเอง ก็เกิดการวิวาทแย่งชิงอันดับ地位 เป็นประจำ เช่นนายไทยใหญ่ในอยู่ที่เมือง Pinya พยายามจะแย่ง ซึ่งอันดับ地位ที่ Sagaing ซึ่งข้อความช่วงหนึ่งเนื่องจากพวก Maw Shan อีกด้วย พอก Maw Shan ได้เข้ามาปล้นสมบัติเมือง Sagaing และต่อจากนั้น ก็เข้าปล้นเมือง Pinya ตัวเองเช่นกัน แต่ในปี ก.ศ. 1364 เจ้านายไทยใหญ่ที่อยู่ที่ Sagaing ก็สามารถขับไล่ พวก Maw Shan ลอกไปได้สำเร็จและควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ และได้ข้ายกศูนย์กลางการ ปกครองกลับมาอยู่ที่อังวะ หลังฐานประการหนึ่งที่แสดงว่า กษัตริย์ไทยใหญ่ต้องทรงคิดว่าเป็น กษัตริย์พม่า และเป็นผู้นำชาวพม่าที่ดี ลักษณะของเมืองอังวะเป็นแบบพม่าอย่างเด่นชัด นี่ແນน ตั้งเมืองเช่นเดียวกัน Pagan ภายนอกทางราชการที่ใช้ก็เป็นภาษาพม่า

ในตอนปลายกิสติวรรษที่ 14 Maw Shan เดิมการรุกรานเข้ามาในพม่า ภาคกลางอย่างรุนแรงที่สุด เพราะขณะนั้นพวกไทยใหญ่ทางเหนือไม่ต้องกลัวการถูกความชงจีนอีก ต่อไป เนื่องจากเป็นเวลาที่ราชวงศ์ Ming สามารถขับไล่พวกมังกรกลับไปได้ในพ.ศ. 1369 ก็สนใจ อยู่ที่จะปราบปรามพวกมังกรกลับเข้ามายัง Maw Shan จึงได้โอกาสรุกรานเข้ามาทางใต้ ในปี ก.ศ. 1373 Maw Shan แห่งแคว้น Mohnyin ได้รุกรานเข้ามายังเชนมีอง Shwebo การรุกรานได้ดำเนินอยู่เป็นระยะ ๆ เรื่อยมา และรุนแรงขึ้นทุกที จนในปี ก.ศ. 1383

กษัตริย์องะในขณะนั้นคือ Mingi Swasawke (ก.ศ. 1365 – 1401) กองข้อความช่วยเหลือไปยังจีน ซึ่งเป็นเวลาที่ราชวงศ์ Ming มีอำนาจอยู่อย่างมั่นคงแล้ว จีนจึงหันมาช่วยเหลือปราบปรามปรามพากไทยให้ถูกร้างเนื่องจากภัยคุกคามของไทยในครั้งนี้

การก่อตัวของเมืองทองสูง

ในขณะที่เจ้านายไทยให้ชื่อว่า " Ava " นี้เอง ถูนรักษาอย่างดี หมู่บ้านที่เจ้าตัวนี้ได้ตั้งให้ชื่อว่า " Pagan " อยู่ในโกลุกราชเรือยมานา จนเจ้านายไทยให้ชื่อเป็นตั้งตนเป็นกษัตริย์ที่ อังวะนั้น มีชาวพม่าเป็นจำนวนมาก ได้อพยพลี้ภัยลงมาทางใต้ เพื่อหนีการปักษ์กรองของโกลุก และต่อมาของเจ้านายไทยให้ชื่อว่า ในตอนกลางของศตวรรษที่ 14 นี้เอง เมืองทองสูง ก็มีกำลังเพิ่มขึ้น และเป็นอิสรภาพไม่ขึ้นกับกษัตริย์ที่อังวะแต่ยังไก อังวะพยายามจะปราบ พอกลุกแต่ทำไม่สำเร็จ เพราะอังวะยังต้องเผชิญกับการรุกรานของพาก Maw Shan อยู่อีก และกษัตริย์ทองสูงในเวลานั้น คือ Pyanchi ก็กำเนิดนิทานเรื่องของตลาด โคงการ เป็นพันธมิตรกับเมืองอยู่อีกด้วย

สังกรมระหว่างพม่าและมองโภ

เมื่อพม่าปลดภัยจากการรุกรานของพาก Maw Shan และ ในตอนปลายของศตวรรษที่ 14 Mingi Swasawge กษัตริย์พม่าที่อังวะก็เริ่มนิยามรุกรานลงมาในอาณาจักรมองโภ ซึ่งตั้งตัวเป็นเอกราชาจากพม่าตั้งแต่สมัยที่ Pagan อยู่ในโกลุกราชเรือยมานี้ 1287 หมู่ต้องการให้คืนแคบอันดูดหูสมบูรณ์ท่องบไว้ เวลาปกแม่น้ำอิร瓦ตี สำหรับใช้ในการเดินทางและเป็นเมืองท่าอุทเทนมานานแล้ว แต่ต้องมัวสู้รบอยู่กับพาก Maw Shan จึงไม่มีโอกาสสำคัญของบริเวณอาณาจักรมองโภ คราวนี้จึงเป็นโอกาสเหมาะสมที่หมู่ชาติรุกรานลงมาทางไก

มองโภเริ่มเป็นภัยคุกคามตั้งแต่ปี ก.ศ. 1283 สมัยที่หมู่ชาติรุกราน หัวหน้ากบฏมองโภ คือ Wareru หรือมะกะໄท (Magado) ซึ่งมีอำนาจอยู่ที่เมืองเมากะฉะนั้น

ໄທร่วมມືອດກັບເຈົ້າເນືອງທິກ່າໄຂ Tarabya ທັນໄລ່ມໍາອອກໄປຈາກດິນແຄນມອງ ແລະທີ່
ຖນເປັນເອກຮາຍຫຸ້ນໄດ້ໃນປີ 1287 ທ່ອຈາກນັ້ນ ທີ່ສອງຫ່ວຍກັນຊາຍອາພາເຫດມອງຫຸ້ນໄປທາງເໜືອ
ຈານໄປຈຸດເຫດແຄນເນືອງແປຣແລະເນືອງທອງຫຼູກ ສ່ວນທາງໃຫ້ລົງນາດື່ງຫວາຍ ຕະນາວຄົງແລະນະວິດ
ທອນນີ້ເອງ Wareru ແລະ Tarabya ກີ່ເກີດວິວາທັນຫຸ້ນ Wareru ຈຶ່ງກ່າວັດ Tarabya
ເສື່ອ ແລະທີ່ຄົນເປັນກັບວິຍໝອງອຸ່ນແຕ່ງໆເກີດວິວາໂຄຍປົກຄອງອູ່ທີ່ເນືອງເນາະກະນະ

Wareru ຜູ້ນີ້ເຄີຍຮັບຮາຊາກາຮອງໃນຮາຍສຳນັກຂອງພ້ອມຫຼຸນຮາມກໍາແທງ ກັບວິຍໝອງ
ແໜ່ງອາພາຈັກສູໃຫ້ຍາກໍອນ ເອກສາຮາໄຫຍກລ່າວ່າໄວ້ວ່າ ເນື້ອ wareru ທີ່ຄົນເປັນໃຫ້ໆໃນເນືອງ
ໄກ້ເຫັນນີ້ ກີ່ໄດ້ຍອມເປັນປະເທດເຮົາຊອງໄຫຍ ພ້ອມຫຼຸນຮາມກໍາແທງໄກ້ພະຮະຮາຍຫານກໍາແທນ່ງໃຫ້ເປັນ
ພະເຈົ້າຫຼັງວ່າ ອ່ອງຈຳກັດໄວ້ເອກສາຮັບໃກ້ນັ້ນທີ່ກ່າວເວົ້ວເຫັນກັນວ່າ Wareru ໄກມີສັນກັນທີ່
ທາງກາງຫຼຸກກັບຈືນ ແລະຂອງໃຫ້ຈັກຫຽວຮັບຮອງ Wareru ໃນຮູນະເປັນກັບວິຍໝອງກູກຫຼູກ
ຂອງມອງ ແລະມີອ່ານາຈເຕີນທີ່ໃນການປົກຄອງດິນແແນຂອງທັນກ້ວຍ Wareru ຈັດເປັນກັບວິຍໝອງທີ່ມີ
ການສ້ານາຮອດຂອງມອດຫະຮອງທັນຈີ ສ້ານາຮອດທ້ານຫານກາງຮູກຮານຂອງພື້ນອັນໄຫຍໃຫ້ໆ ວ
ຜູ້ນີ້ຂອງຫ້າມໍາໄກສໍາເລົາ ຈານສຳຄັນຫຼຸຂອງ Wareru ກີ່ອີ້ນ ຈັດໃຫ້ໆກາරຈ່າຍແລະຮວນຮາມ
ດ້ວນຫຼຸກໝາຍຂອງມອງຫຸ້ນເປັນກົງແຮກ ປະມວລກຼຸກໝາຍຂອງ Wareru ເຮືອກວ່າ Wagaru
Dhammathat ຈຶ່ງກັດແປ່ງມາຈາກກຼຸກໝາຍມູນຫຼຸມສົກຮ່ວມມືອນເກີຍ ປະມວລກຼຸກໝາຍ
ຂອງ Wareru ຈັດເປັນປະມວລກຼຸກໝາຍຈົບແຮກສຸກທີ່ປ່າຍໃນດິນແແນທີ່ເປັນປະເທດພໍາ່
ໃນປັຈຊຸມ ກາຍຫລັງສົມຍືຂອງ Wareru ຜົ່ງເລີນສຸກຄົງໃນປີ 1296 ອາພາຈັກມອງ ກີ່ເກີດເວືອງ
ວຸ່ນວາຍຫຸ້ນ ເຫັນເຕີກວັນກັບຝ່າຍໍາ່ມໍາ ເຈົ້ານາຍມອງຫຸ້ນວຸ່ນວາຍແກ່ງຊີ່ງອ່ານາຈກັນອູ່ຫລາຍນີ້ ແກ່ຍັງເປັນ
ໃຫ້ກີ່ຂອງມອງຫຸ້ນ ທີ່ພໍາເອງກີ່ມີເວືອງຫຼູກແລະກູກຫາກ Maw Shan ເຫຼຸກຮານ ພໍາເຈົ້ງຮູກ-
ຮານມອງໃນໄກ້ໃນຮະຍະນີ້ ແລະທ່ອນາ ເນື້ອ Maw Shan ກູກຈືນກໍາຮານອູ່ໃນຄອນປົກລາຍກົວຮະ
ທີ່ 14 ທ່ານໍາໃຫ້ໆມີກຳລັງເຫັນແຫັງພອທີ່ຈະຮູກຮານມອງໃກ້ ອາພາຈັກມອງກີ່ໃຫ້ໆສ້ານາຮອດພອທີ່
ຜູ້ນີ້ກັນນີ້ກີ່ອ ກັບວິຍໝອງ ສື່ບີ Binnya U. ຜົ່ງກຽດຈົບຮັບໃນຮະນວ່າງປີ 1353 - 1385.

Binnya U. ເປັນນັກຮັບທີ່ສ້ານາຮອດ ຂະນະນັ້ນ ມອງຫຼຸກຫວັກລານນາໄຫຍແລະທັກ
ໄຫຍຈາກອາພາຈັກຮອງຫຼຸກຫາກຮານອູ່ Binnya U. ກີ່ສ້ານາຮອດນັ້ອງກັນອາພາຈັກມອງຫຸ້ນໄວ້ໄກ້
ຕິ່ງແມ້ຊະຫຼັງເສີຍເນືອງເນາະກະນະ ຮະວາຍ ຕະນາວຄົງ ໃຫ້ກັນອາພາຈັກຮອງຫຼຸກຫາກໄປຫ້ວຽກ
ໃນປີ ກ.ສ. 1369 Binnya U. ໄກ້ຫ້າຍຜູ້ນີ້ກັດກຳລັງການປົກຄອງມາອູ່ທີ່ເນືອງທິກ່າໄຂ

เพื่อให้ห้างไกลจากไหยมากขึ้น แห่งสัวที่จะเป็นเมืองหลวงของมอญเรือยมานันดีจศตวรรษที่ 16 Binnya U. ได้ทำการก่อสร้างเพื่อเสริมเขตป้อมปราการอย่างใหญ่ถึง 66 亩 ขนาดพื้นที่ทั้งหมดที่หองสัวที่ไคไม่นานก็เป็นเวลาที่พม่าภายใต้การนำของ Mingyi Swasawke มีกำลังพร้อมที่จะรุกรานอาณาจักรมอญให้อีกดังกล่าวแล้ว

ถึงแม้ชื่อนามของพม่าจะเป็นเชื้อสายไทยในที่นี้ แต่ก็ถือว่าการรุกรานลงมาในเขตแดน มอญในสมัยนี้ เป็นการรุกรานของพม่าอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับการรุกรานของพม่าเมื่อเช้า ขึ้นกรองคินແคนปากแม่น้ำอิรุต์ในสมัยที่แล้วมา Binnya U. สามารถด้านทางทัพพม่าไว้ที่ หลอดครัชกาล เมื่อ Binnya U. สวรรคาลในปี 1385 โอรสชื่อ พระเจ้าราชาธิราช (Razadarit) (ค.ศ. 1385 – 1423) ที่ได้ปกครองต่อมา Razadarit ถือเป็นกษัตริย์มอญ ที่มีความสามารถเป็นอย่างยิ่งทั้งในด้านการสังค្រាមและการปักธง

Razadarit ป้องกันหองสัวไว้โดยย่างเหน็บแหนบ พอดี ค.ศ. 1401 Razadarit ก็ต้องเผชิญภัยที่อุทกภัยที่มีความสามารถในการบดบังหนาแน่นไปกว่ากัน กิ่อ กษัตริย์ องค์ใหม่ของพม่าที่มีชื่อว่า มังคลง (Minhkaung) (ค.ศ. 1401 – 1422) ซึ่งได้กรอง ราชสมบัติออกจาก Mingyi Swasawke Minhkaung พากามทุกภูมิทางที่จะ ขึ้นหองสัวที่ไนไค Razadarit จึงหันไปมีนิยมขยายเป็นพันธมิตรกับศัตรูพม่า กิ่อ Arakan และหัวก Maw Shan ให้ยุทธหัตถ์สองก่อการรุ่นราวยืน จนพม่าต้องรำมือในการปราบ พวกมอญทั้งสอง และหันไปรุกรานกับ Arakan และ Maw Shan

พม่าท่าสังค្រាមอยู่กับทั้ง Arakan และ Maw Shan หลาอยู่ จนในปี ค.ศ. 1415 ภายหลังที่ขึ้นໄลหัวก Maw Shan ออกไปจากอาณาเขตอังวะ และหัวก Arakan สงบเสื่อมลงแล้ว พม่าจึงหันมารุกรานมอญอีกครั้งหนึ่ง กราวน์จวนเจียนจะได้ขึ้นชันะอยู่แล้ว เหตุการณ์ที่เมืองอิน ฯ จนหมก เหลือแต่เมืองหองสัวที่และเมืองทะมะเท่านั้น หัวก Maw Shan ซึ่งอาจจะได้รับการยุยงจาก Razadarit ก็เข้ารุกรานอังวะอีก พม่าพองถอน กำลังจากทางใต้กลับขึ้นไปป้องกันอังวะอย่างรีบด่วน มอญจึงรอตั้งจากกรองของพม่า ไปอย่างหุคหวค จากนั้นพม่าก็คงขึ้นที่ขึ้นหัวกันหัวก Shan ต่อไปจนถึงปี 1422 เมื่อพม่าพอง ไม่โอกาสที่จะท่าสังค្រាមกับมอญได้อีกครั้ง Minhkaung ก็สวรรคาล และในปี 1423 Razadarit ก็สวรรคาลตามไปก้าว สังค្រាមอันยาวนานระหว่างพม่าและมอญก็ยุติไปโดย ปริยายซึ่งจะระบุหนัง

Razadarit นั้น นอกจากจะเป็นวิชาชีพทางด้านการสังค่าวและภูมิสถาปัตย์ เป็นนักปักธงที่สามารถอึดอัด ให้แผ่นดินของอาณาจักรมหานครออกเป็น 3 นิยามใหญ่ คือ นယา Pegu มยาungmya และบassein ในแต่ละนิยามนั้นก็แบ่งเป็นหน่วย ชั้น คือ เป็นจังหวัด อย่างเช่น นယา 32 จังหวัด

આ દાખલી ગ્રહની વિગતો હું કરું છું કે આ પ્રક્રિયા અનુભૂતિક રીતે ચલે ગઈ હૈ

ในระหว่างปี 1440 - 1481 พม่าได้มีโอกาสสั่งเว้นจากการสู้รบกับพวก Maw Shan บ้าง ทั้งนี้ เพราะจีนได้ยึดเมืองเช้ามาปีราน Maw Shan เสียเอง จีนในเวลา
นั้นต้องการพืชผักเส้นทางค้าขายทางน้ำกับประเทศไทยทางตะวันตก เช่น อินเดีย เปอร์เซีย ฯลฯ
แต่เส้นทางนี้จะต้องผ่านเข้าไปในคัมภีร์ของ Maw Shan จะนั้น จีนจึงจัดกองปราบ Maw
Shan เสียก่อน การปราบปรามคำเป็นไปอย่างถาวร และเกิดมีเหตุการณ์มากของระบบกระหัง
กับพม่าด้วยครั้งหนึ่ง กิอ หัวหน้า Maw Shan คนหนึ่ง ชื่อ Thonganbwa ไกด์หนึ่ง
จีนลงมาทางใต้ และถูกพม่าจับ捆ไว้ กิอ จีนขอให้พม่าส่งตัว Thonganbwa ให้จีน แต่พม่า
ไม่ยอมส่ง ทัพจีนจึงเข้าล้อมอังวะไว้ กษัตริย์พม่าในเวลานั้น กิอ Narapati กลัวจะเป็น
ศึกใหญ่ จึงตัดสินพระทัยส่งตัวหัวหน้ากับ Thonganbwa ให้ แต่ Thonganbwa
ซึ่งมีกำลังใหญ่เสียก่อน จีนจึงได้ไปแย่งศักดิ์ของ Thonganbwa เท่านั้น แล้วหัวจีนก็เลิก
กลับไป Narapati ต้องยอมรับว่าตนคือราชาของจีนตัวในครั้งนี้

พระเกศาของพระองค์กับพระราชนิเป็นเครื่องหมายไปยังพระทันฑาคุณที่ Kandy

อย่างไรก็ตาม จินกีไม่สามารถดูถูกไทยให้ถูกทางภาคเหนือของพม่าไว้ได้ นานนัก ในเวลาต่อมา เมื่อจินต้องพ้นไปสันใจทางค้านอื่น ไทยใหญ่ก็หันมาชี้ชี้พม่าให้อึดกรั้ง พวกไทยให้ถูกที่ Mohnyin พยายามรุกรานลงมาทางใต้อีก หนึ่งไม่ใช้มัชชีพอที่จะ ปราบปรามไทยให้ถูกลงได้ ก็จึงต้องยกดินแดนทางเหนือที่ติดต่อกับเขตของไทยให้ถูกให้กับพวก Mohnyin ไปในปี ก.ศ. 1507 ต่อมาในปี 1520 สถานการณ์ของพม่าทำห้ามทรุดลงอีก เนื่องจากการรุกรานของไทยให้ถูก จินจึงเข้าแทรกแซงอึดกรั้งหนึ่ง โดยส่งกำลังส่วนหนึ่ง ข้ามแม่น้ำสาลวิโนเข้ามาปราบพวกไทยให้ถูก แต่ปรากฏว่าไทยให้ถูกสามารถขับไล่พม่าจนออกไปได้ จากนั้น ไทยให้ถูกจากแคว้น Mohnyin ก็หันมารุกรานพม่ารุนแรงกว่าเดิม กำลังของ Mohnyin เข้ายึดอังวะไว้ได้ในปี 1527 และปลงพระชนม์กษัตริย์พม่าเสีย กษัตริย์ที่ Mohnyin ได้ แต่งตั้งเจ้านายทางฝ่ายตนเข้ามาปกครองท่อจังหวะ ปรากฏว่า เป็นเจ้านายไทยให้ถูกที่มีนิสัย น่าเดือน ชอบการหาญและร้ายกาจกว่าประการต่าง ๆ ซึ่งท่านศาสตราจารย์ Harvey ให้สมญา ว่าเป็น "Full-blooded savage"²⁵ กำลังของไทยให้ถูก ได้เข้าไปลุ้นสกัดกั้น อาหาร และสังหารกิกซุเสียงมากมาย พวกเจ้านายไทยให้ถูกจะบุกรุกของอูฐ Ava นี้เรื่อยมาจนถึง ก.ศ. 1555

การบุกรุกของพวกของเจ้านายไทยให้ถูกที่นี้ ทำให้ชาวพม่าหันหลบหนีลงมา รวมกันอยู่ที่กองถุนากชั้น ตลอดเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ที่กองถุนเริ่มก่อตัวเป็นเอกสารชั้นนั้น ทางถุนสามารถรักษาความเป็นอิสระของตนมาได้ก่อตั้งสำนักจากเดิม หั้งมอญและพม่าต่าง พยายามที่เมืองกองถุนอยู่เสมอ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ในระหว่างปี ก.ศ. 1486 – 1536 กองถุนได้กษัตริย์ที่มีความสามารถชื่อ มังกินโย (Minkyinyo) หั้งยังได้ก่อตั้งของพม่า ที่อพยพลงมาจากการเหนือมาสัมบทด้วย กองถุนจึงมีกำลังเพิ่มขึ้นมากชั้น มังกินโยพยายามขยายอาณาเขตชั้นไปทางเหนือและทางตะวันตกที่ราน Kyaukse' อย่างรวดเร็ว หมู่บ้านต่างๆ ของพม่าแห่งหนึ่ง และมีแผนการจะขยายอาณาเขตไปยังอาณาจักรมอญด้วย แต่แผนการยังไม่ เป็นผลสำเร็จ มังกินโยก็ลิ้นพระชนม์เสียก่อน ภาระในการขยายอาณาเขตจึงตกเป็นของ บุตรชายชื่อ ทะเบ็งชะเวตี (Tabinshaveti) ที่อุปราชเป็นคราว

สามารถไม่ต้องไปกว่ามังกินใจ และในเวลาท่องมา สามารถดูงานรวมอาสาฯกิรรมน์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เช่นครั้ง

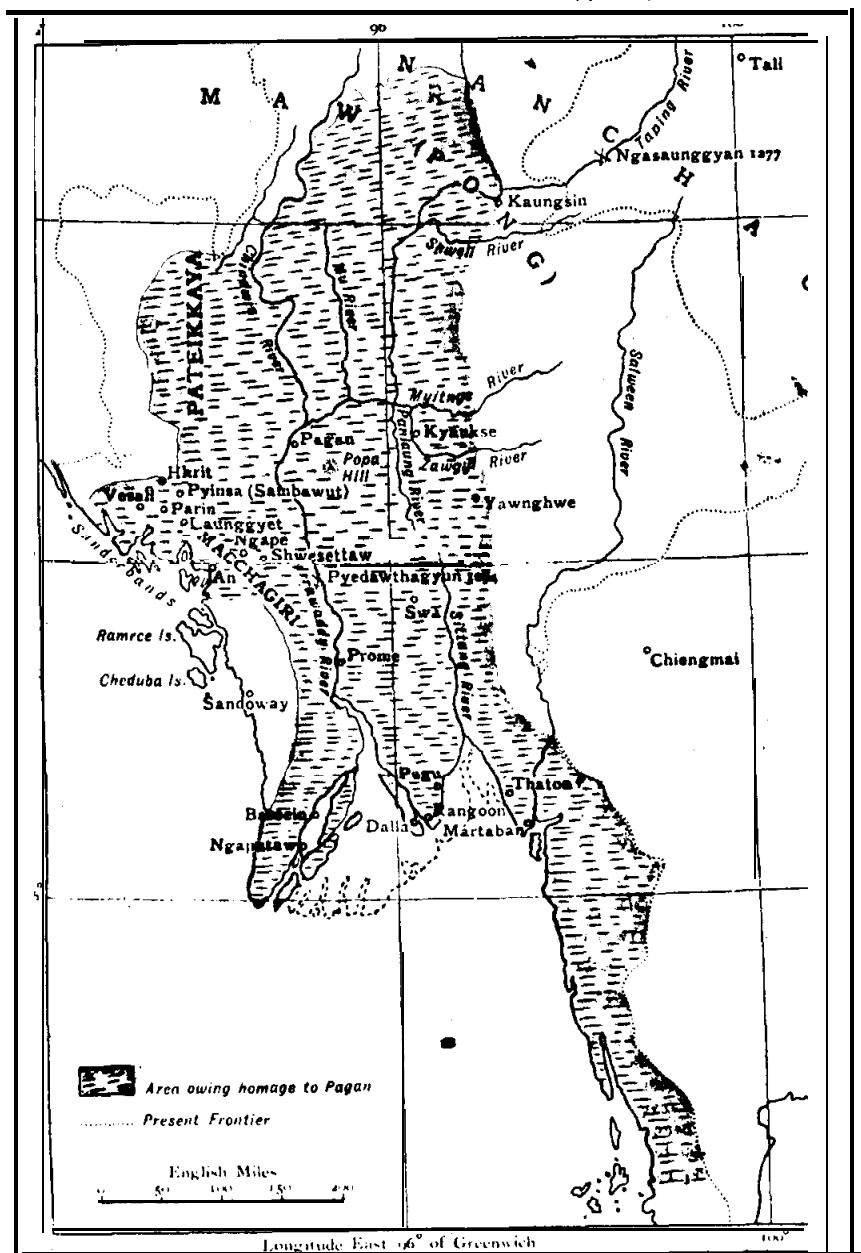
สำหรับอาณาจักรมอญนั้น ภายนหลังสังคրามใหญ่กับพม่าในสมัยพระเจ้า Razadarit แล้ว มองผู้คนไม่ออกสักทีนี่ความเจริญทางด้านวิชาการ ศึกษาและ器械รุก起อีกรึ แห่งราชสำนัก สำคัญของมอญ หือ พม่า ห้องพันไปท่อสู่กับพวกไทยให้ถูกทางหนีอัคคีภัยล่ามาแล้ว ในไม่ช้า ทางสาวกที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการ ศึกษา และการค้า ที่มีพ่อค้าชาวต่างชาติพากันมาติดต่อ ค้ายเป็นอันมาก มองอย่างไรเมื่องท่า หือ เมาะทะมะ และสีเรียมกลับกันไปจากไทยอีกค่าย ในสมัยนี้ มองติดต่อค้าขายใกล้ชิดกันอินเดีย มะละกา และแหลมมลายู พ่อค้าชาวญี่ปุ่น เข้า ไปรุกเกส และอิทธิพลเข้ามายังภาคใต้กับมองตู้อยเป็นครั้งแรก ทุกเชิงศึกษาในมองญ์ได้รับการ ปรับปรุงขึ้นเป็นอันมาก มีการส่งคณะสงฆ์ไปศึกษาพระธรรมที่ลังกาเพื่อนำมาเผยแพร่ในวงศาวดี ในปี 1450 กษัตริย์มองญ์ ชื่อ Binnyakyan ได้เสริมเจติยชีวะภาคของให้สูงขึ้นไปถึง 302 ชั้น กษัตริย์มองญ์อีกองค์หนึ่งที่มีชื่อเสียงในยุคหลังหือ Dammazedi (พ.ศ. 1472 - 1492) ซึ่งแต่เดิมເກຫນວະเป็นพระมหากษัตริย์ Dammasedi ได้รับการยกย่องว่ามีศิลธรรม ดีดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด และเป็นผู้ที่สนพระทัยส่งเสริมความเจริญในด้านศิลปวิชาการ ค้าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง Dammazedi อังเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในการค่างประเทศอีกค่าย ได้มี ความสัมพันธ์อันดีกับจีนและอินเดีย ภายนหลังที่ Dammazedi สวรรคตแล้ว ชาวมองญ์ได้ ยกย่องให้เป็นเทพเจ้า ในสมัยกษัตริย์ที่ 16 มองญ์เริ่มติดต่อค้าขายกับชาติไปรุกเกส มากยิ่งขึ้น แต่ในที่สุด อาณาจักรมองญ์ก็ไม่รอดพ้นจากการรุกรานของพม่าอีกรึ คงเป็นเช่นเดิม กษัตริย์พม่าได้ยกกรองอาณาจักรมองญ์ไว้คืนในปี พ.ศ. 1539

ເຊື່ອຮຽນທີ 8

1. George Coed&s, The Making of South East Asia (University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1969), p. 69
2. Ibid., p. 68
3. D.G.E. Hall, A History of South East Asia (New York, 1968) p. 142
4. Coed&s, op.cit., pp. 110-111
5. Hall, op.cit., p. 36
6. John F. Cady, Southeast Asia, It's Historical Development (New York, 1964), p. 59
7. ສາສ්තරාජය්‍යහම්ອມເຈාසුගත්තිස ඩිසුල ගිසුප් ප්‍රස්ථාපන ප්‍රජාත්‍යාව ප්‍රධාන කෝ. ම. න්. 2512) නො 9
8. Coedès, op.cit., p. 69
9. ຄිසේ ප්‍රස්ථාපන තොන "සමක්‍රාන්තික විද්‍යාතාචාරී" ໄබරායික් පිට් 3 රුບන් 4 නො 74 - 75
10. Coedès, op.cit., p. 59
11. Hall, op.cit., p. 147
12. Ibid., p. 144
13. Cady, op.cit., p. 120
14. Coedès, op.cit., p. 113
15. Cady, op.cit., p. 120
16. Hall, op.cit., p. 148
17. G. H. Luce, "The Career of Htilaing Min (Kyansittha), The United of Burman, A.D. 1084-1113", JRAS, pts 1 and 2 (1966) pp. 53-68, as quoated in Hall, op.cit., p. 150

- 18.** Cady, op.cit., p. 118
- 19.** Luce and Fe Mawng tin, translated from Mutatis Mutandis in Burma Research Society Fiftieth Anniversary Publication, No. 2 (Rangoon, 1960), pp. 382-384. as quoated in Hall, op.cit., p. 152
- 20.** Cady, op.cit., p. 123
- 21.** Hall, op.cit., p. 155
- 22.** Cady, op.cit., pp. 124-125
- 23.** Hall, op.cit., p. 156
- 24.** Ibid.
- 25.** Ibid., p. 165

THE KINGDOM OF PAGAN 1044-1287 A.D.



G. E. Harvey, History of Burma (Frank Cass & CO. Ltd., 1967), p .22.